

BACHELOROPPGAVE

I SAKSBEHANDLING OG LEDELSE I OFFENTLIG SEKTOR

«Ett år kan forandre mye»

*Folkehøgskoleårets betydning for elever uten fullført videregående skole
og verdien det har for samfunnet*

HBV - Avdeling for
Økonomi og
Samfunnsvitenskap

Kristin Smith

01.10.2014

Forord

Bakgrunnen for bacheloroppgaven kommer av min interesse for folkehøgskoleslaget og min arbeidsplass Ringerike folkehøgskole. Jeg har vært så privilegert å få studere deltid ved siden av jobb helt siden høsten 2008. Dette er min måte og si takk tilbake; for permisjonsdager med lønn, for kursmidler, for diskusjoner, for nye utfordringer og nytt ansvar i takt med ny kompetanse og for at de har utholdt mitt sporadiske fravær gjennom seks år.

En ydmyk takk til dere flotte elever som lot dere intervjuer. Jeg fikk lov til å se nærmere på betydningen av folkehøgskoleåret gjennom dere. Dere ga meg så mye, og min motivasjon for videre arbeid i folkehøgskolen er større etter møtet med dere.

TAKK: Til Randi Bjørnstad og Kåre Slåtten, for utarbeidelse og godkjenning av denne bachelorplanen, tenk, hvem skulle trodd det i 2008? Til min veileder Brit Ballangrud, som har vært der med innspill, tilbakemeldinger og oppmuntring. Sindre Vinje i Folkehøgskoleforbundet som tok seg tid til å møte meg og fortelle om nyere forskning på folkehøgskole. Til Heidi som kom med konstruktive tilbakemeldinger på innhold og struktur. Også snille Terje, som har stelt for meg, slik at jeg har kunnet konsentrere meg om oppgaven. Min mamma og pappa som alltid har vært der for meg.

Til mine døtre: Tusen takk for deres tålmodighet med en mamma som så ofte har måttet prioritere studier fremfor fornøyelse. Og takk til Malin for hjelp til korrektur og gjennomlesing. Og til Maren, for kaffekopper, hus- og hagestell du har hjulpet med når det har vært som mest travelt. *Mamma er i mål!*

Med denne rapporten går en drøm i oppfyllelse. Min dannelsesprosess begynte på et vis på Ringerike folkehøgskole som 23-åring. Det var her jeg fikk troen på meg selv, det var her jeg fant mine talenter og opplevde anerkjennelse. Først som internatassistent, så tillitsvalgt, så kontor med stadig nytt ansvar. Jeg avslutter min bachelorgrad som administrasjonsleder. Folkehøgskolen er en plass for utvikling. Ikke bare for elever, men også for personalet som jobber der. Jeg er stolt over å få være en del av dette.

Jeg håper skoleslaget finner mine funn nyttige. Et ønskemål er det at de som ikke helt ser verdien i folkehøgskole kunne tatt seg tid til å lese. Ikke nødvendigvis for å kreditere skoleslaget, men for å se mot det tradisjonelle skole-Norge. For de kan ha et og annet å lære.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
1 Innledning	3
1.1 Presentasjon av tema	3
1.2 Problemstilling	4
1.3 Avgrensning	4
1.4 Mitt ståsted	5
2 Folkehøgskolen	6
2.1 Historikk og fakta	6
2.2 Folkehøgskolens særpreg	6
2.2.1 Læringsarenaen – mange møteplasser	7
2.2.2 Læringsfrihet – i valg av metode og innhold	7
2.2.3 Danningsarena	8
2.3 Ringerike folkehøgskole	8
2.4 Ulikheter mellom landene	9
3 Forskning på folkehøgskolen	10
3.1 Verdiskaping	10
3.2 Læringsglede, økt motivasjon og faglig utbytte	11
3.3 Elevers utbytte av folkehøgskolen	12
3.4 Omdirigering	12
3.5 Tilbakevendelse	13
3.6 Internatet som læringsarena	14
3.7 Sammendrag av forskningsresultatene	14
4 Metode	15
4.1 Valg av metode	15
4.2 Utvalg	15
4.3 Forarbeid før intervju	16
4.3.1 Intervjuguide	16
4.4 Gjennomføring av intervjuene	17
4.5 Analyse	17
4.6 Metodiske utfordringer	18
4.7 Eget ståsted og bruk av funn	18
4.8 Vurdering av undersøkelsen	18
4.8.1 Reliabilitet og validitet	18

4.8.2 Etiske problemstillinger	19
4.9 Kritikk av egen oppgave.....	19
5 Presentasjon av undersøkelsen og tolking av funn	20
5.1 Informantenes bakgrunn.....	20
5.2 Læringsarenaen – et sted å komme til syne.....	20
5.2.1 Internatet og fellesskap.....	20
5.2.2 Linja og fellesfag.....	21
5.2.3 Elevkvelder.....	22
5.3 Læringsfrihet – å oppdage sitt unike jeg	22
5.3.1 Personalet	22
5.3.2 Metodikk	22
5.3.3 Motivasjon uten karakterer.....	23
5.4 Danningsarenaen – et sted for demokratisering og selvutvikling	23
5.4.1 Troen på seg selv og fremtiden	23
5.4.2 Betydningen av folkehøgskoleåret.....	24
5.4.3 Danning og opplysning	25
5.5 Sammendrag av funn.....	26
6 Drøfting av funn	27
6.1 Læringsarenaen – et sted å komme til syne.....	27
6.1.1 Internatet og fellesskapet.....	27
6.1.2 Linja og fellesfag.....	28
6.1.3 Elevkvelder.....	28
6.2 Læringsfrihet – å oppdage sitt unike jeg	29
6.2.1 Personalet	29
6.2.2 Metodikk	29
6.2.3 Motivasjon uten karakterer.....	30
6.3 Danningsarenaen	31
6.3.1 Troen på seg selv og fremtiden	31
6.3.2 Betydningen av folkehøgskoleåret.....	32
6.3.3 Danning og opplysning	33
6.4 Verdi for samfunnet?.....	33
6.4.1 Akademisering og tilbakevendelse.....	33
6.4.2 Samfunnsverdi.....	34

7 Oppsummering	35
7.1 Hvilken betydning hadde læringsarenaen?.....	35
7.2 Hvilken betydning hadde læringsfriheten?.....	35
7.3 Hvilken betydning hadde dannelsesarenaen?	35
7.4 Svar på problemstillingen.....	36
7.4.1 Hvilken betydning har folkehøgskoleåret for elever uten fullført videregående skole?.....	36
7.4.2 Og har dette også en samfunnsverdi?.....	36
7.4.3 Oppsummert	36
7.5 Folkehøgskolens rolle i fremtiden	37
7.6 Avslutning	38
8 Litteraturliste.....	40
Vedlegg 1 - Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en bacheloroppgave	43
Vedlegg 2 - Samtykke til deltakelse i studien.....	44
Vedlegg 3 - Intervjuguide	45

Sammendrag

Oppgaven handler om å finne hvilken betydning folkehøgskoleåret har for elever uten fullført videregående skole, og om dette har en samfunnsverdi. Studiet har hatt en fenomenologisk tilnærming, og det ble gjennomført dybdeintervjuer med fire informanter. Jeg har sett mine funn i sammenheng med folkehøgskolens særpreg, forskning gjort på elevers utbytte av folkehøgskole, og på folkehøgskolens effekt for elever uten fullført videregående skole.

Mine funn viser at informantene opplevde folkehøgskoleåret på Ringerike folkehøgskole som betydningsfullt. Medelevene oppgis svært betydningsfulle, gjennom internatlivet kom fellesskapsfølelsen raskt, og de lærte seg de kodene og spillereglene som måtte til for å fungere i sammen. Internatet fungerte som en sosial treningsarena. De opplevde å få være til nytte ved å få bidra, og så at deres plass i fellesskapet var viktig. Et ønske om å bidra tilbake oppstod. Informantene forteller om et skolemiljø med en intern selvjustis, der alle ville hverandre godt, og med en trygghet og oppbakking de tidligere ikke hadde opplevd. De ble sett.

Undervisningsmetodene som ble brukt passet også informantene godt. De opplevde på en helt annen måte å være delaktige i både innhold og fremgangsmåte. Lærerne og elevene var likeverdige, og lærerne fremsto kun som ledere der det var nødvendig. Informantene formidler også en nærhet til personalet de ikke har opplevd tidligere. De følte de ble mer kjent, og at det var en mer vennskapelig tone. Også de obligatoriske aktivitetene ble satt pris på, og elevkveldene trekkes frem som en viktig arena. Informantene ble utfordret på ting de ikke ellers ville ha gjort. De forteller at det har vært enklere å utfordre seg selv på folkehøgskolen på grunn av de trygge rammene og en følelse av å måtte bidra til fellesskapet de var en del av. De så at deres bidrag var viktig. Ved å bli utfordret opplevde de mestring, nye evner og kvaliteter ved seg selv. De opplevde å få anerkjennelse fra medelever og personalet. De så seg selv.

Gjennom de ulike læringsarenaer, og friheten til selv å være med på å påvirke det de skulle lære og hvordan, forteller de at de har funnet igjen motivasjonen og læringsgleden. De har fått tilbake troen på seg selv, på at de vil lykkes. En visshet om at de har noe å bidra med. En tro på at de har noe å si, og de vet hvordan de skal si det. Informantene forteller om en trygghetsfølelse for fremtidsvalg, og for noen har folkehøgskoleåret påvirket eller bekreftet valg av yrke. Eller tørre gå for drømmen. Gjennom sin rolle i fellesskapet har de fått øve seg

på demokrati, de har måttet gi og ta, og utviklet en samfunnsforståelse. Ved å velge folkehøgskole ga de seg selv muligheten til å endre sitt potensiale, og for flere av informantene fungerte folkehøgskoleåret som en personlig rehabilitering. De ble til noen.

Ut i fra intervjuer, funn og drøfting kan det tyde på at folkehøgskoleårets betydning for elever uten fullført videregående skole treffer noe av det samme utbyttet Knutas & Solhaug viser til i rapporten fra 2010. Mine funn viser også til personlig modning, utvikling av selvverd og mestringsforventning, sosial læring og forberedelse til utdanning. I forhold til utdanning ligger både en form for klargjøring for videre skolegang, men funn viser også til motivasjon og oppstått læringsglede. I noen grad finner jeg også at folkehøgskole har en viss positiv effekt på forberedelse til samfunnet. De ble til deltakere.

Folkehøgskolen bør være forsiktige med å gjøre frafallsproblematikken til sin. Nettopp elevsammensetningen på folkehøgskolene kan være årsaken til de gode resultatene som viser seg, spesielt for elever uten fullført videregående skole. Utbyttet for den enkelte kan forandres om elevsammensetningen endres. Folkehøgskolen har en verdi både for den enkelte og for samfunnet. Mine funn bekreftes av elevundersøkelsen gjort ved norske folkehøgskoler, der økt motivasjon og læringsglede var til stede uansett bakgrunn. Skole-Norge kan ha noe å lære av folkehøgskolen og dens særpreg. En endring av måten det undervises på kan være verdifull for sårbare ungdommer i grunn- og videregående skole, og kan på sikt kanskje redusere det massive frafallet som i dag pågår.

1 Innledning

Det er mange meninger rundt nytteverdien av folkehøgskolen. Spør man en elev får man som oftest til svar at skoleåret har vært betydningsfullt. Om dette kan overføres til en verdi for samfunnet diskuteres, og senest denne våren har det pågått debatter i media, etter et forslag fra noen Unge Høyremedlemmer om å avvikle statsstøtten og fjerne studiepoengene (Lillegård, 2014). Det er en spennende debatt som er ønsket av skoleslaget selv (Bakken, 2014). Knutas & Solhaug (2010) bekrefter elevers utbytte av folkehøgskolen, spesielt gjennom faglig læring, sosialt engasjement og demokratisk deltakelse. Viktige kvaliteter med verdi utover den enkeltes eget utbytte, en kompetanse som også er viktig for deltakelse i samfunnet.

Gjennom arbeidet i folkehøgskolen har jeg sett betydningen av folkehøgskole for enkeltelever, og mener skoleslaget er et viktig tilskudd til det tradisjonelle skole- og utdanningssystemet. Jeg ser oppgaven som en mulighet til å sette søkelys på skoleslaget jeg brenner for. Temaet kom litt tilfeldig gjennom en vanlig dag på jobben. Vi arbeidet med et prøveprosjekt med hensikt og «restarte» ungdommer med avbrutt videregående skole. I den forbindelse fikk vi besøk av Sindre Vinje, pedagogisk rådgiver i Folkehøgskoleforbundet. Den siste forskningen på folkehøgskole ble lagt frem, med spesielt fokus på betydningen av folkehøgskole for denne elevgruppen. Folkehøgskolene fokuserer lite på disse, likevel viser forskning at folkehøgskolen treffer denne gruppen ungdom godt. Hvilken betydning har folkehøgskole for disse elevene? Hva er det med folkehøgskolen som treffer? Og hvorfor? Interessen ble vekket, og jeg fikk lyst til å forstå mer av hvordan folkehøgskoleåret påvirker disse ungdommene.

1.1 Presentasjon av tema

Omtrent hver tredje ungdom fullfører ikke videregående opplæring innen fem år. Uten fullført videregående vil ungdommene ha dårligere forutsetninger for videre utdanning og arbeid. Ved å minske frafallet vil arbeidsmarkedstilknytningen for disse bedres. Om det tenkes at arbeidstakere med fullført videregående opplæring blir mer produktive vil samfunnet tjene på at frafallet reduseres (Falch, Johannesen, & Strøm, 2009).

Forskning og studier gjennomført i Norge (Borgen & Borgen, 2013), Sverige (Folkbildningsrådet, 2013) og Danmark (Lange Analyser, 2013) viser at folkehøgskole har en positiv effekt for elever som ikke har fullført videregående skole. Av disse er det flere som gjenopptar og fullfører videregående etter å ha fullført et folkehøgskoleår. Sam Paldanius har

gjort studier rundt folkehøgskolens rammevilkår og den positive effekt som oppstår ut i fra disse (2013).

På bakgrunn av debatten som pågår, mitt eget engasjement for skoleslaget og den spennende forskningen som foreligger på området, ønsker jeg å se nærmere på folkehøgskoleårets betydning for elever som ikke har fullført videregående skole. Jeg opplever temaet som spennende, samtidig som skoleslaget generelt oppfordrer til mer forskning og studier. Med tanke på Unge Høyres forslag om å fjerne statsstøtten, kan mer viten rundt verdien av folkehøgskole være av betydning for skoleslaget og dets plass i utdanningssystemet. Ikke minst økonomisk, de resultater folkehøgskolen kan vise til, kan ha stor betydning for statlige overføringer og de premisser skolene og elevene må forholde seg til i fremtiden.

1.2 Problemstilling

De studier og forskning som er gjort tidligere har alle, på ulike måter, målt om et folkehøgskoleår har effekt for elever uten fullført videregående skole. Jeg ønsker å finne nærmere svar på hvorfor og hvordan året har betydning. Flere av de nevnte forskerne har forsøkt å årsaksforklare betydningen, og jeg ønsker også å se om dette samsvarer med elevenes egne opplevelser. Jeg har valgt følgende problemstilling:

«Hvilken betydning har folkehøgskoleåret for elever uten fullført videregående skole, og har dette også en samfunnsverdi?»

For å belyse problemstillingen, vil jeg i tillegg til forskning på folkehøgskolen, gå nærmere inn på folkehøgskolens særpreg.

1.3 Avgrensning

Hovedtyngden av elevmassen har akkurat gjennomført videregående opplæring før de kommer, og de fleste kommer fra allmennfag. På Ringerike folkehøgskole har vi et fåtall elever som ikke har fullført videregående opplæring. Som oftest er dette elever som har gjennomført tre år i videregående, men strøket i enkelte fag/eksamen, eller avbrutt læretiden. Disse elevene har derfor en noe annen bakgrunn og utgangspunkt enn de andre. Det kan være mange grunner til at de ikke har fullført, alt fra planlagte avbrudd til personlige årsaker eller tilfeldigheter. Antagelig betyr dette at vi hver høst får elever som opplever det helt uproblematisk og ikke ha fullført videregående skole. Men antagelig har vi også noen som har opplevd skolegangen vanskelig med skuffelser, nederlag og et negativt syn på skole. Jeg har valgt å avgrense oppgaven til elever uten fullført videregående skole. Hvilket syn hadde de på skole før de kom, og hvilket syn hadde de etterpå? Hva har folkehøgskoleåret betydd for

dem? Jeg har begrenset oppgaven til det materialet jeg fikk i intervjuer i løpet av april, og til deres opphold på Ringerike folkehøgskole.

Definisjonen for fullført videregående er enten bestått VG2, eller oppnådd fag- eller svennebrev i det siste året i opplæringen (Falch & Nyhus, 2009). Elevene som ble intervjuet hadde vært i videregående opplæring, men ikke fullført. Jeg vil i oppgaven ikke benytte det generelle begrepet «frafall» av respekt for informantene. Jeg opplever at de etter å ha gått flere år på videregående skole ikke definerer seg selv som frafallselever. Frafall er et uttrykk som ofte assosieres med avbrutt skolegang, som ikke er realiteten for disse elevene. De har alle gjennomført skolegangen. Noen strøk i fag/eksamen siste året, mens andre enten ikke påbegynte eller avbrøt læretiden ute i bedrift. De defineres derfor som elever uten fullført videregående skole videre i oppgaven.

1.4 Mitt ståsted

Jeg arbeider som administrasjonsleder på Ringerike folkehøgskole, med entusiasme og engasjement for skoleslag og elever, og har alltid vært nysgjerrig på hvilken betydning året har for elevene. Bachelorgraden fullføres i en alder av 41 år, så jeg har ikke selv gått den vanlige veien med høgskole etter videregående. Jeg fullførte videregående skole så vidt, til tross for dårlig motivasjon og høyt fravær. Med unntak av et par lærere kjedet skolen meg. Det finnes således et personlig motiv for oppgaven; det handler nødvendigvis ikke om evner eller vilje, men like ofte om tilfeldigheter. Jeg har sett elever som tas opp med skyhøyt fravær, eller ikke fullført skolegang, og som fullfører et folkehøgskoleår med glans. Uten fravær. Med en nyvunnet tro på at de kan, at de har en verdi og en fremtid. Jeg er derfor preget av egne erfaringer og holdninger til frafallsproblematikken, og vil ha dette med meg i mitt arbeid med rapporten underveis.

2 Folkehøgskolen

I dette kapittelet beskrives den norske folkehøgskolen og folkehøgskolens særpreg. Studiet ble gjennomført på Ringerike folkehøgskole, så skolen vil kort presenteres. Forskjeller mellom landene beskrives, slik at forskningen presentert i kapittel 3 kan forstås ut fra dette.

2.1 Historikk og fakta

Folkehøgskolens historie starter i Danmark i 1844, der Grundtvig fikk ideen om et skoleslag som skulle være eksamens- og pensumfri; en motvekt til datidens latinskoler som var rene puggeskoler. Den første norske folkehøgskolen så dagens lys i 1864, og har 150-årsjubileum i år. Folkehøgskolen ble skolen for alle, uansett hvor i samfunnslaget man kom fra (Folkehøgskolene, 2014). I 1997 vedtok Stortinget at folkehøgskole skulle gi studiepoeng ved fullførte 33 uker (Utdanningsdirektoratet, 2007). Folkehøgskolen gir et selvstendig opplæringstilbud, og er ikke en parallell til videregående opplæring eller høyskoler (Kunnskapsdepartementet, 1996). Folkehøgskolene er underlagt Lov om folkehøgskoler (2002), og skal være eksamensfri, og internatet en integrert del av læringsprogrammet.

Det finnes i dag 78 norske folkehøgskoler, i tillegg til Den Nordiska Folkhögskolan i Sverige. Noen har stor bredde i fagtilbud, mens andre er fagskoler innenfor et spesielt felt. Elevene er gjerne mellom 18 og 24 år, og rundt 7000 elever går folkehøgskole hvert år. Folkehøgskolene er verdibaserte, og alle skoler har sine egne grunnleggende verdier. Vi skiller i dag mellom kristne og frilynte folkehøgskoler. Folkehøgskolene skal etter loven fremme allmenndanning og folkeopplysning, og har en stor grad av frihet innenfor disse rammene. Skoleslaget skal være åpent, inkluderende og motarbeide fordommer (Folkehøgskolene, 2014). Folkehøgskoleforbundet definerer danning som evnen til å være oppmerksom; oppmerksom på seg selv, på andre og på verden (Folkehøgskoleforbundet, 2013).

Undervisningen foregår over 33 uker (langkurs), og varer vanligvis i ni måneder. Det er et komprimert år, med like mange skoledager som andre skoler, men med kvelds- og lørdagsundervisning. Undervisningen er i tillegg basert på linjefag, fellesfag og valgfag, ulike prosjekter, turer og ekskursjoner. Internatet er en viktig læringsarena, der man lærer seg å leve sammen med andre mennesker (Folkehøgskolene, 2014).

2.2 Folkehøgskolens særpreg

I dette delkapittelet vil jeg forsøke å vise hva som er folkehøgskolens kjennetegn, og hva som gjør den ulik det ordinære skolesystemet vi har i Norge. Folkehøgskolens særpreg presenteres som Læringsarenaen, Læringsfrihet og Dannelsesarenaen.

2.2.1 Læringsarenaen – mange møteplasser

Folkehøgskolene har en fri læringsarena innenfor visse rammer gitt av folkehøgskoleloven og begrensninger i forbindelse med arbeidstid, ressurser med mer. I begrepet ligger en stor frihet hos lærerne til å utarbeide sine pedagogiske opplegg, og plukke ut det man mener elevene bør tilegne seg. På den frie læringsarenaen er friheten hos elevene større, de kan selv komme med innspill til innhold og form i undervisningen (Ohrem & Haddal, 2011). Læringsarenaen på folkehøgskolen er ikke en, men mange. Oppholdet, fritid, skoletid, internat, tun og fellesrom, turer og så videre er alle læringsarenaer på en folkehøgskole (Ohrem & Haddal, 2011). Internatet er en viktig arena for allmenndanning og folkeopplysning. Skolene har internatleder og tilsynslærere med særskilt ansvar for internatet og elevene. Det praktiske personalet er spesielt involvert i denne delen av folkehøgskolen gjennom veiledning og gjennomføring av praktiske oppgaver innen renhold, drift og kjøkken. Internatet er mer enn et bosted, i stedet blir det en del av læringsarenaen med mange møteplasser for de uformelle samtaler (Haddal, 2011).

2.2.2 Læringsfrihet – i valg av metode og innhold

På folkehøgskole lærer man på en annen måte enn i tradisjonell skole; man lærer mens man gjør. Elevene har innvirkning på hva året skal inneholde, og mye av undervisningen handler om å sette ting ut i livet. Det er mindre av tradisjonelle forelesninger, i stedet er samtale og deltakelse i fokus (Folkehøgskolene, 2014). For å skape gode læringsmøter må elevene få læringsfrihet ved at kunnskapene til en viss grad fristilles. Elevene må få tillit i at de kan og vil ta tak i egen læring, og læreren må gi elevene de utfordringer, det mot og styrke som kreves for at dette kan skje (Tiller, 2014).

Læreren har stor frihet til å velge metode ut i fra hva det skal undervises i, men dialogen er en fremtredende metode i skoleslaget. Det finnes ingen typiske folkehøgskolefag, sjela i folkehøgskolen er der uavhengig av hvilke fag det undervises i. Man sier gjerne «folkehøgskolene underviser *i* fag og *med* fag». I dette ligger det at læreren skal undervise i faget best mulig, og uten karakterer og annen måling kan den legges opp på en fri måte med vekt på elevmedvirkning og ansvarliggjøring (Ohrem & Haddal, 2011). Selv med stor vekt på frihet praktiserer skoleslaget også obligatoriske fag. Gjennom obligatoriske aktiviteter blir man introdusert for nye ting, og oppdager nye evner og talenter man ikke var klar over (Meling, 2011).

Fagene brukes som verktøy for å oppnå målsettingen om å være allmenndannende og utøve folkeopplysning. De underviser da *med* faget for å oppnå en målsetning, i tillegg til målene

som er i faget. Det finnes ikke et felles pedagogisk grunnsyn i folkehøgskolen. Men det finnes et felles grunnlag, særlig rundt menneskesyn, og en praktisk tilnærming som tar utgangspunkt i de situasjoner man møter i hverdagen og i undervisningen på folkehøgskolen. Grundtvig mente at læring skulle utvikles gjennom samtale, med elevenes hverdagsliv i fokus, i stedet for gjennom pugging av teorier som hadde lite med hverdagen å gjøre. I stedet skulle læringen være til nytte og gi mening i elevens liv (Ohrem & Haddal, 2011).

2.2.3 Danningsarena

Gjennom folkehøgskolens læringsarenaer og læringsfriheten som ligger hos elever og lærere, skapes en danningsarena. Menneskeverdet er kjernen i folkehøgskolen, og de grunnleggende verdiene dialog, deltakelse, demokrati og åpenhet står i fokus i folkehøgskolens arbeid. Folkehøgskolen tror at mennesket i seg selv har de evner og vilje som er nødvendig for å prege eget liv og situasjoner de kommer i. Folkehøgskolen bruker vurderingsmåter som forsøker å skape lyst og entusiasme for videre læring. Gjennom frie og likeverdige samtaler og felles læringsprosesser der elever og personalet er deltakere, gis eleven mulighet til å reflektere og knytte erfaringer og kunnskap til det de opplever (Folkehøgskoleforbundet, 2013).

Gjennom møter med medelever og personalet i et fellesskap, får elevene øving i demokrati i praksis. De lærer å engasjere seg og føle ansvar for fellesskapet. Ved å bo sammen må man lære seg å ta hensyn til hverandre, og får innsikt og refleksjon om hvilke spilleregler som gjelder. Folkehøgskolen er et sted der du får frihet til å komme til syne (Knutas, 2011). Per Fugelli, lege og professor i sosialmedisin ved Universitetet i Oslo, mener lærerne på mange måter er viktige helsearbeidere. De hjelper ungdom til å bygge en grunnmur med begrepene verdighet, tilhørighet og mening. Ved å bli sett og få være gode nok som de er, få være en del av et fellesskap, og å få oppleve meningsfylt innhold i livet, oppfylles grunnforutsetninger for å kunne leve et godt liv (Norum & Nistad, 2012). Det offentlige skolesystemet har et overordnet mål om at alle elever skal utvikle grunnleggende ferdigheter og kompetanse slik at de aktivt kan ta del i samfunnet. Kunnskapsdepartementet (2012) beskriver skolens danningsoppdrag som dannelse i demokrati, personlighet, allmenn- og yrkesutdanning.

2.3 Ringerike folkehøgskole

Ringerike er en fylkeseid, frilynt folkehøgskole med 113 internatplasser. De fleste elevene er rundt 19 år når de begynner. Det er stor bredde i linjetilbudet, med linjefagene Design & Fashion, Stand Up & Revy, Musikk & Teater, Dans, Multisport, Visual Arts og Global Solidaritet. Fellesfag har en viktig plass i skolen, fag som ikke kan velges bort og som elevene

må delta i, slik som morgensamling, skolekor og elevkveld. Skolens målsetning er å legge til rette for at elevene skal utvikle livsmot og verdibevissthet, og få kunnskap og opplevelser. Videre skal eleven utvikle selvstendighet, ansvar og innsikt i sin egen og andres rolle i fellesskapet. Skolen har som mål å fremme samfunnsengasjement og inneha en aktiv rolle i lokalmiljøet (Ringerike folkehøgskole, 2014). Ringerike folkehøgskole arbeider med samtalen som verktøy. Det var ikke så mye materiale å finne rundt elevsamtaler, men i eldre papirer fant jeg: «Samtaler er å sette fortellingene i gang, målet med den første samtalen er at den neste skal finne sted, og den gode samtale eies ikke av noen, men trer frem i en levende vekselvirkning», (Ringerike folkehøgskole, 2005).

På Ringerike folkehøgskole har vi «ett personale». Hele personalet er viktig for å drive god folkehøgskole, og gjennomsyrrer alt vi gjør. Elevene møter ett personale helt fra åpningsdagen til avslutningsmiddagen. Elevfellesskapet bygges bevisst ved å mikse elevene på tvers av linjene. I stedet for linjer, er det etasjegrupper som har ansvaret for elevkveldene, og etasjene konkurrerer mot hverandre i alt fra renhold til fravær. En dag i uka har alle driftsavdelinger ansvar for rydd & vask, der de møter elevene til ulike oppgaver. Disse uformelle møteplassene, sammen med de mer formelle arenaene på linjene og i fagene, gir tid og rom for dialog og samtale elever i mellom, og mellom elever og personalet.

2.4 Ulikheter mellom landene

Folkehøgskolene i de tre landene baserer mye av undervisningen på likt grunnlag, med mye samtale og læring i praksis. Den største forskjellen er i tilbudet, der den norske folkehøgskolen helt holder seg unna det ordinære skolesystemet, og kjører pensum- og eksamensfritt skoleløp for alle. Internatet er lovpålagt, og en integrert del av læringsarenaen. Den svenske folkehøgskolen er ganske ulik den norske, med tilpasset videregående opplæring som en del av tilbudet. I tillegg kjøper arbeidsformidlingen studiemotiverende kurs av folkehøgskolene. Internatet har ingen fremtredende plass på de svenske folkehøgskolene (Folkbildningsrådet, 2014). Den danske folkehøgskolen ligner mer på den norske, der står også internatet som en sentral del av undervisningen. Allmenndanning er i hovedfokus, og en betingelse for tilskudd (Højskolerne, 2014). De danske folkehøgskolene samarbeider med yrkesutdanninger og oppfølgingstjeneste som et ledd i å få flere unge utdannet og i arbeid (Folkehøgskolernes Forening i Danmark, 2014).

3 Forskning på folkehøgskolen

Kapittelet bygger på skandinavisk forskning på folkehøgskolen og betydningen av folkehøgskoleåret, samt noe forskning på folkehøgskole for elever uten fullført videregående skole.

3.1 Verdiskaping

Sam Paldanius, forsker og lektor ved Örebro universitet, medvirker med en studie i boken *Nyttan med folkelig bildning* (Gustavsson & Wiklund, 2013) der han ser på nytteverdien ved denne undervisningsformen. Studiet pågikk i 2009-2010 på to folkehøgskoler ved bruk av intervjuer og observasjoner, og utvalget besto av elever på allmennkurs med svak motivasjon.

Denne gruppen har ofte en lite utdanningsvant bakgrunn, Bourdieu her referert i Paldanius (2013), beskriver deres møte med skolen som en trening i skolens eget språk. Barna møter på en språkbarriere i sitt møte med skolen, og må lære seg kodene for skolens system i tillegg til pensum. Barn fra mer utdannelsesvante hjem har et forsprang, med et allerede forberedt språk for læring. Dette gjør at de kan bruke tiden til å lære seg mer av innholdet. Jo større denne sosiale distansen er, jo større sjanse blir det for å mislykkes.

Folkehøgskolens har et godt omdømme. Men i motsetning til tradisjonell utdanning er det ikke gode kunnskaper eller karakterer som måles. I stedet oppgir ungdommene personlig utvikling, selvtillit, nye venner, opplevelser og en ny sjanse til et bedre liv. Det faglige blir sett på som sekundært i deres måling. Et folkehøgskoleår har uten tvil stor verdi for den enkelte, men Paldanius ser også nærmere på hvordan folkehøgskolen har verdi for samfunnet. Han beskriver folkehøgskolens verdi som et miljø der enkeltpersoner kan gjennomføre sitt private rehabiliteringsprosjekt. Folkehøgskolene tilbyr et spesielt tilpasset læretilbud, og det er viktig å forstå den sosiale sammenhengen som muliggjør læring (Paldanius, 2013).

Paldanius opplevde fleksibilitet i klasserommet med lærere som så elevenes behov. Interessant var det å se spillet mellom de sosiale posisjonene, som i stor grad ble opprettholdt av elevene selv og ikke læreren. Det var tydelig en overordnet tenkning om at alle skulle få sin plass. Lærerne var lite autoritære, og møtte elevene på deres nivå. Dette fungerte som en avvæpning ovenfor elever som hadde negative erfaringer med skole og lærere. Elevene ble anerkjent for hvem de var, uavhengig av hvordan de hadde vært eller kunne bli. Studien indikerer at folkehøgskolens formelle frihet er et sentralt element i de verdiskapende prosessene. Den frihet skolene har innebærer en stor frihet for lærerne, som påvirker elevenes frihet med hensyn til egen læring.

Etter hvert som elevene skaffet seg den trygghet og den sosiale plassen i folkehøgskolemiljøet kom ønsket og viljen om å lære. For de svakeste elevene var det viktigst å lære seg å oppføre seg som en elev, noe Paldanius opplever som en av de viktigste prosessene i klasserommet. Han ser at selv om fag er målet, er det ikke dette som *blir* det primære resultatet. Resultatet er i stedet den symbolske kapitalen i form av status, prestisje og en bedre selvfølelse. Man må kjenne spillet først, før man er klar for å spille. Dette blir et mønster: de utdannelsesvante ungdommene er mer interessert i kunnskapen og de andre elevene, mens mindre utdannelsesvante er mer opptatt av de sosiale og normative sammenhengene.

3.2 Læringsglede, økt motivasjon og faglig utbytte

Prosjektet «Dannelse i fag» ble i 2013-14 gjennomført ved 25 folkehøgskoler. Som en del av prosjektet var det en større undersøkelse til lærere og elever, med fokus på dannelse og undervisning. Totalt besvarte 1036 elever undersøkelsen. Data viser at folkehøgskolen utgjør en signifikant forskjell når det kommer til elevenes forhold til læring, kunnskap og skole. Elevene har fått en mer positiv holdning til læring, og det kan tyde på at dette forsterkes ytterligere for de som ikke har fullført videregående skole. De er enige i at undervisningen er et godt eksempel på demokrati, og at de blir behandlet med respekt. Dette tyder på et sted der lærere og elever er likeverdige og drar nytte av hverandre i et vekselspill. Også faglig utbytte skårer folkehøgskolen godt på. Sammen med det positive rundt internatet og det sosialpedagogiske arbeidet opplever de en gevinst utover folkehøgskolens formål om allmenndanning og folkeopplysning (Vinje, 2014).

Tom Tiller (2014), professor i pedagogikk ved Universitetet i Tromsø, har gjennom det siste året innhentet brev fra elever, lærere og skoleledere, fra nå og 45 år tilbake i tid. Han fokuserer blant annet på årsaker til frafall i videregående skole. Han fant at folkehøgskolen ikke bare var et godt sted å være å leve, men også et sted der man lærte nyttige ting som ga mening og læringslyst. Videre så han at både personalet og elevene fikk være hele mennesker, og at skoleslaget ga rom til følelser. Elevene ble møtt som unike mennesker, og de fikk lov til å være kritiske til opplegget som ble presentert. Alt det man finner i sentrale teorier om den gode læring finnes i folkehøgskolen.

3.3 Elevers utbytte av folkehøgskolen

Knutas & Solhaug forsket på elevers utbytte i 2010. Formålet var både å finne uttrykk for effekten av folkehøgskole og komme nærmere en forståelse av danningsbegrepet som ligger til grunn for folkehøgskolen. Undersøkelsen var flerdelt, rektorene ved folkehøgskolene besvarte spørsmål, svarene ble så systematisert og sammenfattet, og dannet grunnlag for en spørreundersøkelse sendt ut til fem årskull på fem utvalgte folkehøgskoler. Det ble gjennomført fokusgruppeintervjuer ved jubileumssamlinger på de samme folkehøgskolene.

Mye kunne tyde på at faglig læring, sosialt engasjement og demokratisk deltakelse var den mest fremtredende beskrivelsen av folkehøgskolen. Dette er tre egenskaper som er sentrale for å legge til rette for danning. Personlig modning, utvikling av selvverd og mestringsforventning, sosial læring og i noen grad forberedelse til utdanning ble fremhevet som det viktigste utbyttet ved folkehøgskolen. Disse egenskapene bør sees som et uttrykk for elevenes samlede erfaringer om folkehøgskoleåret, og som del av et videre danningsbegrep. Danning kan på denne måten sees som en sentral del av elevenes utbytte og erfaringer med folkehøgskole. Ved å se på danningsbegrepet opp mot opplevde erfaringer og effekt sett fra tidligere elevers ståsted, dannes et bedre grunnlag for å forstå folkehøgskolens plass i det moderne samfunnet.

3.4 Omdirigering

Solveig Topstad Borgen og Nicolai Topstad Borgen utførte i 2013 en undersøkelse med fokus på folkehøgskolens betydning for videre utdannelsesoppgåelse, deriblant elever som ikke hadde fullført videregående skole. Formålet med studien var å undersøke om den norske folkehøgskoleutdanningen økte sannsynligheten for at frafallselever fullførte videregående opplæring. I rapporten vises det til internasjonal forskning og hvilke typiske kjennetegn suksessfylte læringsinstitusjoner har, for å gi frafallselever evnen til å lykkes med utdanning. Kriteriene er blant annet få elever, undervisning tilpasset den enkelte, høy elevmedvirkning, engasjerte lærere som bryr seg, fag som går ut over pensum, mulighet for elevene å delta sosialt og et trygt miljø der elevene opplever stolthet og har det bra. Dette er trekk som på mange måter er typiske for folkehøgskoleslaget, og gir grunn til å tro at denne type skole kan påvirke frafallselever positivt.

Forskerne fant at frafallselever som tar folkehøgskole har større sannsynlighet for å fullføre allmennfag, men mindre sannsynlighet for å fullføre yrkesfag. Det ble påvist flere særskilte trekk ved frafallselevne: kvinnelige frafallselever har høyere sannsynlighet for å ta en

folkehøgskoleutdanning enn menn, og det er typisk for frafallselever som går folkehøgskole at de har høye karakterer fra grunnskolen, kommer fra allmennfag, har foreldre med høy utdanning og høy inntekt. Kvinnelige frafallselever hadde større sannsynlighet, mens menn hadde lavere sannsynlighet, for å fullføre videregående etter å ha gått på folkehøgskole.

Folkehøgskoleutdanningen øker sannsynligheten for å fullføre allmennfag, uavhengig av tidligere skoleløp. Omvendt vil folkehøgskoleutdanningen redusere sannsynligheten for å fullføre yrkesfag. Dette tyder på at folkehøgskolen omdirigerer yrkesfaglige elever over på allmennfag. Vanskeligere er det å forklare hvorfor folkehøgskole har en negativ effekt på sannsynligheten for å fullføre yrkesfag. Det kan være slik at effekten av folkehøgskoleutdanningen avhenger av elevsammensetningen på folkehøgskolene. Ut i fra datamaterialet karakteriseres et typisk folkehøgskolekull av en høy andel elever med studiekompetanse og med høye karakterer, som søker seg videre til høyere utdanning etter folkehøgskolen. Frafallselevene vil derfor i større grad bli påvirket av medelever som planlegger en akademisk fremtid, enn av elever som planlegger å ta yrkesfag. Dette kan være en forklaring på hvorfor frafallselever fra begge studieretninger har en økt sannsynlighet for å fullføre allmennfag etter folkehøgskole.

3.5 Tilbakevendelse

Lange Analyser (2013) undersøkte folkehøgskolenes effekt på utdanning i Danmark. Analysen undersøker alle de som har påbegynt vgs. igjen etter ett år på folkehøgskole, uten å vite om de fullfører senere.

Materialet besto av ca 157.000 elever, som i perioden 2006-09 hadde avbrutt videregående, og ikke påbegynt utdanning innen seks måneder. De ble fulgt opp to år i etterkant, for å se om folkehøgskoleutdanningen hadde positiv effekt for sannsynligheten til å gjenoppta utdanning. Studien viste svært gode resultater. Om et avbrudd ble etterfulgt av et folkehøgskoleår var sannsynligheten for å komme tilbake i utdanning 17 prosent høyere enn om man ikke gikk på folkehøgskole. Ennå bedre resultat var det for yrkesfaglige frafallselever, her økte sannsynligheten til ca 27 prosent. For elever med ikke utdanningsvante hjem og avbrutt yrkesfag var det 55 prosent høyere sannsynlighet for å starte opp igjen utdannelsen etter et folkehøgskoleår. Derimot viste det seg at hverken folkehøgskole eller forberedende utdanning hadde noen positiv effekt for frafallselever med avbrutt allmennfag (Ibid).

3.6 Internatet som læringsarena

Internatet har vært en sentral del av folkehøgskolen i Sverige, men det har de senere år blitt færre skoler med internat og i dag bor kun en av fem elever på internat. Det har aldri vært krav til internat, og i dag har kun 107 av 150 folkehøgskoler internat (Folkbildningsrådet, 2013).

Undersøkelsen bygger på statistikk fra skolene, telefonintervjuer med rektorene og data fra en undersøkelse gjort i 2010. Elevene svarte at de hadde svært gode erfaringer fra folkehøgskoleåret. De opplevde å få mye støtte fra lærerne og de fikk bedre selvtillit. De ble flinkere til å samarbeide med andre, og ble mer interesserte i kulturelle spørsmål og ulike fritidsaktiviteter. Elevene som bodde på internat under folkehøgskoleåret opplevde disse effektene ennå sterkere enn de som ikke bodde på skolen. Intervjuene med rektorene som hadde internat, meldte at det var enkelt å fylle internatplassene. De så på internatet som en ressurs med bakgrunn i de sosialpedagogiske mulighetene og et positivt innslag i dannelsesprosessen og sosialiseringen. Internatet fungerte som et sted for ulike fritidsaktiviteter og ble sett på som en del av folkehøgskolens særegenhet. De som bodde på skolen tilbrakte mer tid der, og fikk nærmere og bedre kontakt med lærerne, og større innflytelse på egen skoledag enn de som ikke bodde på internat. Internatet fungerte som en øvelse i praktisk demokrati, og de som bodde der hadde bedre erfaringer, både når det gjaldt læring og sosial utvikling, enn de som ikke bodde på skolen (Vinje & Haddal, 2014).

3.7 Sammendrag av forskningsresultatene

Forskningen som er lagt frem viser at det viktigste utbyttet for elever på norske folkehøgskoler er personlig modning, utvikling av selvverd og mestringsforventning, sosial læring og i noen grad forberedelse til utdanning, slik det beskrives i rapporten til Knutas & Solhaug. Det norske prosjektet «Dannelse i fag» og Tillers bok «Læringskoden» viser til at folkehøgskoleåret gir økt motivasjon og læringsglede, noe også Paldanius beskriver. Internatets funksjon er viktig for elevens utbytte, dette ser vi ved at de positive effektene oppleves forsterket der elevene har bodd på internat under skoleåret. Både Borgen & Borgen og Lange Analyser viser til gode resultater for tilbakevendelse til videregående skole, men det var store ulikheter på resultater og hvem elevgruppe det var størst suksess rundt.

4 Metode

Hovedformålet med undersøkelsen var å finne hvilken betydning folkehøgskolen har for elever uten fullført videregående skole. Jeg vil i kapittelet forklare metodevalget jeg brukte for å belyse problemstillingen.

4.1 Valg av metode

Det skilles gjerne mellom kvalitativt og kvantitativt orienterte metoder innenfor samfunnsvitenskapen (Dalland, 2007). Ved kvalitative undersøkelser benyttes metoder som intervju, observasjon og tekstanalyser mens de kvantitative undersøkelsene som oftest benytter spørreskjemaer (Grenness, 2004). For å komme nærmere inn på hvordan elevene selv opplevde folkehøgskoleåret måtte jeg mer i dybden på den enkelte informant, og vurderte kvalitativ metode som best egnet. Det kunne være elementer jeg ikke kjente, og ved å gjennomføre en kvantitativ metode kunne jeg miste viktige funn. Formålet med undersøkelsen var å finne ut hvordan elevene opplevde folkehøgskoleåret, og jeg valgte å tilnærme meg problemstillingen med et fenomenologisk utgangspunkt (Tjora, 2013). Fenomenologi har utgangspunkt i fra psykologi og filosofi, og med et fenomenologisk utgangspunkt er det menneskenes opplevelser, erfaringer og meninger som er i fokus. Målet med forskningen er å finne ut hvordan andre opplever fenomenet som studeres ved å se på enkeltmenneskers erfaringer (Postholm, 2005). Jeg vurderte gruppeintervju som litt krevende; avbrudd fra videregående opplæring kan ha mange ulike årsaker, og det kunne blitt følsomt og vanskelig å snakke om i gruppe med flere. Fokuserte intervjuer anså jeg for å være overfladiske med tanke på temaet, og vurderte dybdeintervju som best egnet.

4.2 Utvalg

Jeg gjorde et strategisk utvalg for å finne informanter jeg trodde kunne belyse problemstillingen, og vurderte et antall på tre som et passende informasjonsmateriale (Dalland, 2007). Jeg ønsket å møte informantene og utvalget ble snevret inn til å gjelde elever skoleåret 2013-14 ved Ringerike folkehøgskole. Utvalget ble gjort ut i fra problemstillingen «Hvilken betydning har folkehøgskoleåret for elever uten fullført videregående skole, og har dette også en samfunnsverdi?». Jeg valgte informanter litt tilfeldig gjennom informasjon jeg hadde, og ved å forhøre meg om hvilke elever som kunne være aktuelle. En elev skulle teste intervjuguiden, og fikk informasjon og ble forespurt på samme måte som de andre. Det viste seg at eleven ikke hadde fullført videregående skole, og hadde reflekterte tanker rundt hvilken

betydning året hadde. Jeg spurte i etterkant om tillatelse til å bruke intervjuet som en del av materialet, noe jeg fikk.

Utvalget endte med tre gutter og en jente, med noe spredt alder og fra ulike linjer. Jeg valgte og ikke vektlegge alder, kjønn, linje og hvilken studieretning de hadde fra videregående, da jeg var mer opptatt av informantenes opplevelse av året enn av deres bakgrunn. Jeg ville ikke la kriterier begrense utvalg og mulige fremtidige funn. Utvalgsgrunnlaget var heller ikke så stort, de aller fleste av elevene hadde fullført videregående skole. Fordeler og ulemper ved å kjenne informantene ble vurdert. Elever som kjente meg godt kunne oppleve at det lå forventninger til dem, samtidig kunne det føles trygt og vi kunne raskere komme til nivået der informanten ønsket fortelle. Alt i alt så jeg flere fordeler enn ulemper ved å intervju elever på egen skole.

4.3 Forarbeid før intervju

Det var krevende å sette opp en intervjuguide, da jeg ikke helt visste hva jeg ville ha svar på. Jeg var bekymret for å binde spørsmålene for mye slik at jeg gikk glipp av viktig informasjon, og anså meg selv til å være for uerfaren til å beherske åpne spørsmål. Jeg var urolig for å få ulike svar fra informantene, og at analysen kunne bli komplisert. Ved å standardisere spørsmålene, ble det lettere å sammenligne svarene i analysen (Evjen & Landsdalen, 2007). Alle intervjuene ble gjennomført i april, før skoleslutt.

4.3.1 Intervjuguide

Betingelsene for intervjuet har mye å si for analysen senere. Jo mer spontan setting, desto mer overraskende informasjon kan dukke opp. Med et strukturert opplegg vil det være enklere å analysere materialet senere (Dalland, 2007). Strukturen i intervjuguiden (vedlegg 3) ble satt opp ut i fra funn og årsaksforklaringer jeg fant innen forskningen. Jeg ønsket å belyse motivasjonen for valg av folkehøgskole, utdanningsbakgrunn for informantene og deres foreldre, og hva slags forventninger de hadde. Videre hva de hadde vært med på igjennom året og hvordan de hadde opplevd det. Til sist ønsket jeg å få vite deres fremtidsplaner.

Ved å strukturere spørsmålene i intervjuguiden sikret jeg meg mot å glemme eller utelate viktige spørsmål underveis. Jeg lot det allikevel være fleksibelt, slik at informanten kunne formidle det den hadde på hjertet. Jeg brukte veileder på høgskolen og kolleger for å sikre gode spørsmål som ikke kunne misforstås. Jeg prøvde ut en pilot på datteren min som gikk folkehøgskole. Piloten ble gjennomført på under en halvtime, dette var godt under mitt mål

om tre kvarter. Så gjorde jeg en del endringer, og arbeidet viste seg å være viktig for å sikre et godt spørsmålsgrunnlag.

4.4 Gjennomføring av intervjuene

Jeg kontaktet alle informantene på chat, der jeg la ved en forespørsel (vedlegg 1). Etter positiv tilbakemelding fikk de utdelt et infoskriv med samtykke (vedlegg 2) som de signerte. Jeg avtalte tid med hver enkelt direkte. Under intervjuet informerte jeg igjen hva det skulle brukes til. Konfidensialitet ble understreket i hele prosessen, både i forkant med informasjon, og i gjennomføringen av intervjuene.

Rammene rundt intervjuet kan ha betydning for kvaliteten, og det bør legges til et sted uten støy eller andre forstyrrelser (Dalland, 2007). Intervjuene ble gjennomført på mitt kontor. Det var vanskelig å finne en egnet plass da store deler av skolen var en byggeplass, det ble mye støy, og et av intervjuene måtte gjennomføres på et møterom. Jeg delte ikke ut guiden, men valgte å lese opp de ulike overskriftene for hver del og ga beskjed når vi nærmet oss slutten. De kunne be om pause når de ønsket, vi hadde god tid og de kunne velge om de ville svare eller ikke. Samtalen ble tatt opp med programmet Audionote på iPad. Lyd og funksjon ble testet under piloten.

4.5 Analyse

Intervjuene ble transkribert etter intervjuguiden, en møysommelig, interessant og lærerik prosess. Jeg brukte mye tid til å lytte igjennom intervjuene for å forstå hva informantene formidlet. Intervjuene ble først skrevet ordrett ned. I neste omgang ble teksten forenklet, språket mer skriftlig og det som ikke hadde relevans til problemstillingen ble fjernet. Denne analysen brukte jeg som råmateriale.

For å finne svar på hvilken betydning folkehøgskoleåret hadde for informantene koblet jeg analysen mot folkehøgskolens særpreg. Jeg gikk inn på spørsmålene og forenklet svarene ned til korte setninger. Jeg tematiserte så svarene (Dalland, 2007), merket dem med stikkord, og sorterte de innunder folkehøgskolens særpreg: Læringsarena, Læringsfrihet og Danningsarena. Deretter lagde jeg underkategorier av de funn jeg fant mest betydningsfulle med hensyn til problemstillingen. Inndelingen fortsatte jeg med under drøfting og oppsummering av funnene. Det er et forholdsvis gjennomsiktig miljø, med få elever som er nært knyttet til hverandre og til personalet. Jeg har derfor i fremstillingen ikke lagt vekt på hverken kjønn, alder eller bakgrunn for å ivareta anonymitet og etiske hensyn.

4.6 Metodiske utfordringer

Jeg har forsøkt å ha et åpent sinn og være nøytral i utarbeidelsen av intervjuguiden, i møte med informantene og i arbeidet med analysen. Men som ansatt i folkehøgskolen har det nok påvirket mine valg og min fremgangsmåte noe, også ubevisst. Det kan ha gjort det vanskeligere for informantene å være helt ærlige, om det var noe de ikke var så fornøyd med. Jeg har bestrebet meg på å ta hensyn til dette i forberedelser, samtale, i analyse- og drøftingsarbeid og oppsummering. Men det har også vært en fordel med såpass inngående kjennskap til skolen, skolemiljøet og innholdet, mest sannsynlig fikk jeg en raskere og bedre forståelse av det informantene fortalte ved å kjenne skolen.

4.7 Eget ståsted og bruk av funn

Jeg var spent på om jeg fant samsvar mellom forskningen og mine informaners svar. Jeg håpet å finne mer forståelse for hva som oppleves betydningsfullt for elever uten fullført videregående skole, og hva som skjer når de møter fellesskapet og miljøet og blir en del av folkehøgskolen. Målet med denne rapporten var å øke min og skolens (folkehøgskolens) forståelse av elever som ikke har fullført videregående opplæring, og hvilken betydning folkehøgskoleåret har for dem. Jeg har gjennom intervjuene latt elevenes stemme bli ført inn i samfunnsdebatten rundt frafall. Kanskje kan disse informantene kaste lys over temaet, og være med på å forme folkehøgskolens retning fremover.

4.8 Vurdering av undersøkelsen

Jeg brukte mye tid på å tenke problemstilling, og at informantene skulle kunne belyse den gjennom å svare på intervjuguiden. Jeg brukte mye tid på å knytte guiden opp til forskningen jeg vektlegger i oppgaven, i tillegg til å lese om elevers utbytte av folkehøgskolen i media. Ved å strukturere guiden inn i ulike deler gjorde jeg det enklere å kunne foreta en god og strukturert analyse, som jeg anså som den viktigste prosessen nest etter å ha avklart spørsmålene.

4.8.1 Reliabilitet og validitet

Gyldigheten og resultatene fra en slik undersøkelse kan påvirkes av mye. Det er ikke alle temaer informantene er like opptatt av, og svarene kan således preges av å måtte ha en mening. I en personlig intervjusituasjon kan informantene påvirkes av intervjueren, og svare mer som den tror intervjueren ønsker, enn det som er riktig. Også i analysesituasjonen kan påliteligheten svekkes, ved å ta et utsnitt av hele informasjonen (Jacobsen, 2006).

Reliabilitet handler om nøyaktighet og om vi kan stole på undersøkelsen. Med validitet menes i hvilken grad man har målt det man ville måle. En reliabel undersøkelse er ingen garanti for at undersøkelsen er valid (Grenness, 2004). Jeg har forsøkt å sikre dette ved å gjennomføre den på gjennomtenkt og systematisk måte, og ved å gå i detaljer i metode forsøkt å skape troverdighet rundt hvordan svarene har blitt til. Jeg har under analysearbeidet forsøkt å holde grep på hva som er viktig i henhold til problemstillingen, gjennom å knytte de ulike utsagn til folkehøgskolens særpreg fordelt på kategoriene Læringsarena, Læringsfrihet og Danningsarena. Jeg har vektlagt informantenes meninger og kommentarer på en slik måte at de vil kunne kjenne igjen materialet, og har underveis forsøkt å etterkontrollere meg selv på dette.

4.8.2 Etiske problemstillinger

Ved kvalitative undersøkelser kommer man nær den man forsker på, og det kan skapes en forpliktelse fra forsker, og forventninger fra informanten. Det er viktig for forskeren å tenke gjennom de etiske prinsippene. Selv om deltakeren er informert om samtykke og sin rett til å trekke seg, vil det for mange ha utviklet seg et forhold som gjør at informanten vil oppleve å svikte forskeren (Tjora, 2013). Jeg har forsøkt å fange opp dette underveis, for hele tiden å påse at informantene har vært komfortable. Det er viktig å gi så god informasjon som mulig. Det er redelig å være åpen og ærlig på hva undersøkelsen skal brukes til, slik at informanten har et best mulig grunnlag for å takke ja eller nei (Jacobsen, 2006). Spesielt er etikken i forbindelse med presentasjon av data som skal behandles konfidensielt viktig. Forskeren skal påse at informanten på ingen måte kommer til skade (Tjora, 2013). Folkehøgskolemiljøet er ganske gjennomsiktig og mange ansatte har blitt godt kjent med elevene, så jeg valgte derfor å henvende meg til informantene igjen under analysearbeidet. Jeg gjorde de oppmerksomme på at ved bruk av sitater kunne de komme i fare for å bli gjenkjent. De fikk et valg om de ønsket å bli sitert, noe alle sa ja til.

4.9 Kritikk av egen oppgave

Utvalget av informanter ble begrenset til elever ved egen skole inneværende skoleår, et noe smalt utvalg. Ved å velge informanter fra andre skoler eller år, kunne jeg ha fått andre resultater. Tidspunktet kan være årsak til kritikk, vi var i innspurten og de skulle snart reise fra mange venner. Jeg mener likevel at undersøkelsen og de funn som er kommet frem er reliable; jeg ønsket å få vite hva folkehøgskoleåret hadde betydd for informantene, dette opplevde jeg å få svar på. Ved stadig å fokusere på dette gjennom spørsmål og analysearbeid, mener jeg å ha økt oppgavens troverdighet i stedet for å minske den.

5 Presentasjon av undersøkelsen og tolking av funn

Formålet med kapittelet er å finne svar på problemstillingen: «Hvilken betydning har folkehøgskoleåret for elever uten fullført videregående skole, og har dette en samfunnsverdi?». Ved å analysere empiri fra den fenomenologiske undersøkelsen mot Folkehøgskolens særpreg jf. kapittel 2, har jeg forsøkt å finne svar på problemstillingen.

5.1 Informantenes bakgrunn

Som beskrevet i metodekapittelet er folkehøgskolemiljøet gjennomskiktig, «alle kjenner alle». For å minske faren for at den enkelte informant gjenkjennes i materialet presenterer jeg informantene som en gruppe i stedet for hver for seg.

Ingen av informantene hadde fullført videregående skole. Noen hadde strøket i fag, mens andre ikke hadde fullført læretid i bedrift. For tre av informantene hadde videregående vært tungt, de var skoleleie, og de hadde på ulike måter ikke helt passet inn i det miljøet de var en del av. Selvtilliten varierte hos informantene, fra de som hadde det helt greit når de begynte på folkehøgskolen, til de som hadde mindre selvtillit og mindre gode erfaringer rundt seg selv, skolegang og det å være en del av et fellesskap. For flere av dem var folkehøgskole et sted for «blanke ark», der de håpet å få en ny start. Alle informantene hadde foreldre med videregående skole eller høyere. Det varierte litt hvor mye foreldrene motiverte ungdommene til utdanning, fra nærmest tvang, til foreldre som ikke hadde andre ambisjoner for ungdommen enn at den hadde det bra.

5.2 Læringsarenaen – et sted å komme til syne

Læringsarenaen på folkehøgskolen er ikke en, men mange, jf. kap. 2. Jeg opplever at læringsarenaen er fremtredende i materialet jeg sitter med. Informantene beskriver det som et intenst år, der det å bo, leve og lære sammen på et begrenset område er svært forskjellig fra det de har opplevd før. «Det er jo en egen liten boble dette her. Sammen er vi en stor gjeng, som står sammen uansett hva» og «Jeg vil egentlig ikke kalle det skole, jeg syns bare det er fantastisk kult» er to beskrivelser informantene har av skolen. De viktigste arenaene informantene trekker frem er Internatet og fellesskap, Linja og fellesfag, og Elevkvelder.

5.2.1 Internatet og fellesskap

Empirien viser at informantene opplever fellesskapet som det beste med folkehøgskoleåret. En arena de beskriver som betydningsfull, og der de i stor grad får vist frem sitt potensiale. Miljøet beskrives som unikt: åpent, inkluderende og trygt. Det har vært lettere å få venner, og andre typer venner enn hjemme. De er i dag mer åpne, mindre fordomsfulle og dømmende, og

tror dette har noe med at de er der fordi de vil, og fordi det er morsomt og motiverende. De mange utfordringer underveis har vært i en trygg ramme, og de har taklet det bedre enn før.

Gjennom å bo og leve så tett blir de tvunget sammen, og det oppstår en forståelse av at man må bidra for at det skal fungere. En informant beskriver: «Det å bli plassert sammen med hundre andre mennesker, det kan være litt krevende». Oftere blir de vurdert og får tilbakemeldinger fra sine egne, enn fra personalet. Internatlivet tvinger frem det å ta opp ting, det man kanskje hadde latt gå andre steder må tas tak i når man bor så tett. Fellesskapet gir god sosial trening, de påvirker hverandre positivt og bygger hverandre opp, irttesetter der man gjør feil. «Alle» er venner, det oppleves som familie, og de har hatt bedre (som i riktigere) innflytelse på hverandre underveis. Sitatet beskriver medelevenes betydning: «Skolen er veldig bra, for guds skyld, men det er menneskene man henger med hver dag som virkelig bygger opp det positive inntrykket jeg har av det året her».

5.2.2 Linja og fellesfag

Linjefag er hovedfaget de har valgt seg for året, og det de har flest timer av i løpet av ei uke. Linja beskrives som betydningsfull og et sted der de får brukt sitt potensiale best. De både lærer, og får vist det de selv er gode på, ved å få lære bort. De vokser på tilbakemeldinger på faglige oppgaver, og lærer å jobbe sammen i en større gruppe. Informanten beskriver linjearbeidet: «Det var generelt å flytte seg ut av komfortsonen, når vi kom til aktiviteter jeg ikke var flink i. Og fortsatt delta på dem». Forutsetningene for å tørre ta utfordringene som dukket opp, var det trygge linjemiljøet som opplevdes støttende.

Fellesfag og fellesaktiviteter er aktiviteter som ofte er obligatoriske. En informant beskriver fellesfag slik:

«Det er noe med at de utfordrer deg (fellesfagene), som å prøve nye ting i en ramme som er behagelig, trygg. Litt sånn; Oi der pusher du faktisk grensene mine litt, men, det pusher sikkert sytti andre like mye. Og så står du ved siden av en som er like klein som deg når du skal danse, og ja, latterlig ikke sant! Og så gjør du det for det, og syns egentlig det er jævla gøy».

Gjennom kjøkkentjeneste og internatvask fikk de vist frem og tatt i bruk sine gode egenskaper for fellesskapet: «Man må jo delta. I alle fall prøve. Alle andre gjør det jo. Så du må gjøre noe. For deg selv og andre». Man utfordres og yter til fellesskapet, men i trygge rammer og sammen med folk som vil at du skal lykkes.

5.2.3 Elevkvelder

Funn tyder på at elevkvelden var noe av det viktigste og beste med folkehøgskolen. For noen var det første gang de underholdt fra en scene, og noe de aldri hadde trodd de skulle gjøre. De måtte utfordre seg selv, og kvelden ble tatt på alvor med planlegging, pugging av replikker og øvelser. Underveis og i etterkant ble de vurdert av etasjen og etasjelærerne, og ikke minst publikum. De beskriver en fantastisk god stemning, der alle ønsker de skal lykkes. Informanten forteller: «Det var kongefølelsen. Å stå på scenen og klare å få ut de ordene man hadde øvd på, i stedet for at det bare gikk i kluss». Videre sier informanten: «Det er jo muligheten til å gjøre de tingene da. Hadde ikke gjort det hvis jeg hadde sitti hjemme». Folkehøgskolen har ikke karakterer, men elevkvelden beskrives som en typisk «folkehøgskoleeksamen». Elevkveldene var med på å bygge opp fellesskapsfølelsen, både for etasjen som arrangerte kvelden, og for det store skolefellesskapet.

5.3 Læringsfrihet – å oppdage sitt unike jeg

Folkehøgskolen har en unik frihet til selv å velge innhold og de metoder som er hensiktsmessig for å oppnå læring, jf. kapittel 2. Jeg har valgt å plassere funnene kategorisert under Personalet, Metodikk og Motivasjon uten karakterer.

5.3.1 Personalet

Personalet på folkehøgskolen beskrives som vesentlige, selv om venner og fellesskap trekkes sterkere frem. Informantene blir behandlet likeverdige, personalet er mindre autoritære, mer til stede, og ser dem for den de er. De opplever å bli respektert, og var forundret over hvor tett de hadde kommet enkelte i personalet, og hvor lett de var å snakke med. En av informantene beskriver personalet slik: «Dere behandler oss litt mer som en god venn ville gjort. At dere respekterer oss på en annen måte. Vi er ikke et yrke, vi er mennesker».

5.3.2 Metodikk

Informantene liker undervisningsformen: «Måten lærerne på linja legger fram ting på, forklarer og lærer bort, det er jo sånn jeg liker å lære på». Lærerne beskrives som dyktige og lydhøre. Spesielt liker informantene at de får være med å sette dagsorden, uten pensum og karakterer tør elevene å stille «feil» spørsmål, og undervisningen beveger seg i retningen innspillene kommer. Denne formen for læring oppleves som ufarlig. Deres nysgjerrighet avbryter ikke et pensum som må gjennomgås. Det finnes ikke feil spørsmål, i stedet gis det rom for å dykke dypere ned i det de har lyst til å lære mer om. Dette øker læringen, og oppleves som svært frigjørende for de som er åpne for undervisningsformen.

5.3.3 Motivasjon uten karakterer

Hvordan skapes så motivasjon uten karakterer? Motivasjonen for å lære kommer i stedet av fellesskapet, det gode miljøet. Korreksjon og tilbakemeldinger kommer fra elevene selv. Responsen oppleves viktig, de får anerkjennelse hos medelever som gir en «drive» til å bidra. En informant beskriver det som skjer: «Det er jo helt utrolig, om man får inn en fra utsida her, så vil den ikke tro på det som foregår». Informantene tror at en viktig årsak til den sterke motivasjonen er fordi tilbakemeldingene kommer fra elevene selv. På folkehøgskolen opplever elevene at de selv er i sentrum, det er bidraget og deltakelsen som blir verdsatt. De bidrar, både fordi miljøet krever det, men også fordi det skapes et ønske om å få være en del av det. Det å være et sted der du gjør det du liker, tror informantene bidrar til motivasjonen, og oppgir at de har bidratt mer til fellesskapet nå enn tidligere. Mye fordi folkehøgskolen er lagt opp til å være morsom og motiverende, og fordi samholdet og fellesskapet er så spesielt.

5.4 Danningsarenaen – et sted for demokratisering og selvutvikling

Gjennom de ulike læringsarenaene og den friheten skolene, personalet og elevene har når det gjelder innhold og metode, skapes danningsarenaen, jf. kapittel 2. Jeg har plassert funnene under Troen på seg selv og fremtiden, Betydningen av folkehøgskoleåret og Danning.

5.4.1 Troen på seg selv og fremtiden

Informantene hadde ulike forventninger til året. Alt fra et bra år med samhold og venner til forventninger om å lære, starte med blanke ark og bli selvstendige. Noen hadde forventninger om å tørre å være seg selv og bli akseptert for den de var. I fellesskapet har de opplevd å bli inkludert, vært viktige, fått omsorg og alltid ha noen å være sammen med. Fellesskapet har vært en sosial treningsarena, for to av informantene var det utfordrende å være sammen med så mange i starten.

Det formidles, fra flere, sterke historier om hva folkehøgskoleåret har betydd for dem personlig. For et par var livet preget av håpløshet. Gjennom å bli sett og anerkjent av andre, har de endret synet på seg selv og aksepterer seg selv bedre. De ser lysere på fremtiden: «Fra å tro at jeg ikke mestrer noe, til å ha fått troen på meg selv», forteller informanten (skal påbegynne allmenn til høsten). Informanten har opplevd mange mestringsopplevelser underveis, og forklarer mestringsen slik: «Det er den støtten man kan få av medelever, som sier at dette klarer du, dette får du til, det hjelper». De oppgir å ha fått tilbake motivasjonen for skole eller for å tenke at skole er noe de kan lykkes med. To av dem er klare for å ta fatt på videre skolegang allerede fra høsten, den ene skal ta opp igjen fag, den andre skal ta

studiespesialiserende for å kunne studere videre (avbrutt yrkesfag). Flere tror det blir lettere å studere etter å ha fått erfaring i å bo og leve sammen med andre.

Tre av de fire hadde forventninger til at året skulle hjelpe med å finne ut av framtidsplaner og utdanningsvalg. Empirien viser at linjefaget har vært viktig, der har de fått testet seg selv og fått trygghet i at videre utdanningsplaner er riktige og en tro på at de kan lykkes. Den siste informanten hadde ikke forventninger om annet enn å ha det gøy og få venner. Et valgfag på skolen ga denne informanten motivasjon til planer om en utdanning innen faget. For en annen av informantene ble ikke forventningene til utdanningsvalg innfridd, tiden strakk ikke til. Informanten er likevel fornøyd. Det er ikke lenger stress med utdanning og fremtid, det ligger der lenger fremme. Det er bare ikke tid til det riktig ennå. I stedet har drømmene blitt til planer: det skal reises og oppleves. Uten å bli mer sosial, fått venner som støtter - venner for livet, reflekterer informanten, hadde planene kanskje fortsatt bare vært drømmer.

5.4.2 Betydningen av folkehøgskoleåret

«Folkehøgskole er en unik mulighet, som, jeg vil ikke si det skulle vært obligatorisk. Men det skulle blitt satt mer pris på som et valg man kan ta». Informanten sikter til debatten om folkehøgskolens plass i utdanningssystemet. Vennskapene som ble utviklet betyr mye for informantene, og de tror ikke de hadde fått slike venner andre steder. Folkehøgskolen, fellesskapet, helheten - beskrives som det mest betydningsfulle med året. Kanskje må folkehøgskole oppleves for å se verdien:

«Jeg var litt anti folkehøgskole før jeg begynte å lese om det. Sånn herregud, det er et bortkasta jævla år. Du gjør jo ikke noe i ni måneder. Men nå, så er det sånn, herregud, jeg har jo vokst mye som person da. Om det kanskje ikke hjelper meg så mye faglig, så hjelper det meg så mye som person, at det kommer til å hjelpe meg mye faglig, på en måte».

Informantene er reflekterte, og ser at folkehøgskoleåret vil ha verdi fremover. Det betyr mer enn de helt klarer å forstå, og det må få synke inn. En informant forteller om et liv med stengte dører, og at ting var tungt og vanskelig. Livet beherskes nå på en annen måte, dører er til for å åpnes (informanten skal ta opp igjen fag, for så å studere). En annen beskriver endringer i tankemønstre, fra å tro man ikke klarer, til å bli mer positiv til seg selv (skal ta studiespesialiserende og senere studere). Det har vært viktig for dem å lære alt de har lært. De formidler også at de opplever det sterkt at de har fått bidra, og å få lære bort til andre. De har blitt sett, og de har fått se seg selv og sin egen verdi gjennom å være til nytte. Av dette kom bedre selvtillit og en tro på at de kan. Det er plass til å være seg selv, til å være annerledes,

men ikke annerledes allikevel. For her har de blitt behandlet som alle de andre. En informant beskriver erfaringen slik: «Nå har jeg en plass. Nå er jeg [*sier navnet sitt*]

Den personlige utviklingen forklares med miljøet. Et miljø som er åpent og støttende, der andre vil hverandre vel – fra dag én. Det er noe med skolestrukturen som gjør at de blir så raskt kjent. Noe forklares med opplegget på skolen, men internatet trekkes frem som viktig. Ved å bo sammen oppnår de raskere tryggheten som må til for å tørre. De obligatoriske fellesfagene og aktivitetene dras frem som viktige faktorer for utviklingen. Gjennom å måtte, blir man tvunget til å ta utfordringer man ikke ellers hadde tatt. Resultatet ble personlig fremgang, brudd med tidligere handlingsmønstre og mange nye erfaringer.

5.4.3 Danning og opplysning

«Det å velge folkehøgskole er jo som å ta en høyere utdanning, det bare fungerer annerledes», sier informanten som mener skoleslaget er viktig. Ved å ha levd og lært sammen med over hundre andre ungdommer, har de fått mange erfaringer de hadde måttet bruke lang tid på å få andre steder. En informant forteller at det har vært nyttig å komme inn igjen i normer og regler, og at det har vært mye sosial læring:

«Du må jo delta. Du må i hvert fall prøve. Alle andre gjør det jo, så du må jo gjøre noe. For deg selv og andre».

Informantene reflekterer over folkehøgskoleåret: «En unik mulighet. Folkehøgskole gjør deg i stand til å ta valgene selv». Når de skal beskrive folkehøgskole er det både lett og vanskelig:

«Du må gå folkehøgskole for å skjønne folkehøgskole. Folkehøgskolekoden knekkes kun av de som går der. Ingen forstår helt hva folkehøgskole er, før de selv er elev».

De ser også samfunnsverdien i erfaringene de har høstet, blant annet nytten av å jobbe sammen om de større prosjektene. Det må lagspill og samarbeid til. De trekker frem samtalene og diskusjonene. De har blitt mange, og informantene opplever at de har blitt gode på å snakke, diskutere og drive småprat. Det å kunne snakke med «hvem som helst» ser de som en verdifull erfaring, som vil gjøre det enklere å bli kjent med nye mennesker, forenkle formelle situasjoner som jobbintervjuer og lignende. Det å tilpasse seg og hanske andre mennesker trekkes frem som noe essensielt de har fått med i bagasjen. Det å tyde og forstå andres mennesker, og ikke minst sin egen rolle i fellesskapet, oppleves som svært verdifullt.

5.5 Sammendrag av funn

Internatet, linja og fellesfagene er fremtredende læringsarenaer i funnene, det er her fellesskapet og vennskap knyttes. Medelevene oppgis som de viktigste. Elevkvelden er en arena hvor utfordringene står i tur. Mestringsfølelsen kom gjennom å ta steget ut av komfortsonen og ta utfordringene som dukket opp. Ved å ta sjansen fikk de følelsen av å bidra, gjøre suksess og få gode tilbakemeldinger. Følelsen etterpå ble stor, ved å ha gjort noe man egentlig ikke turte, eller trodde man kunne. Internatet trekkes frem som en arena der elevene oppdrar hverandre, det tvinges frem ved at de bor så tett. Gjennom korreks og positive tilbakemeldinger lærte de å tilpasse seg og tyde de andre: «Jeg har blitt flinkere til å se når ting passer seg. Men det er jo sånn at folk bor på folk, så man lærer seg jo grensene til folk, på en helt annen måte enn man gjør til vanlig». Fellesfagene er viktige, informantene ser at ved å måtte, utfordres de på en annen måte. Dette oppleves greit, fordi alle andre må, men også fordi miljøet er så trygt og godt.

Informantene har lært mye faglig. Det at elevene i stor grad kan få påvirke hva som skal læres og hvordan det skal foregå, øker motivasjonen. Man lærer bedre ved å ta seg tid til å gå inn i stoffet. Det er ingenting som hindrer, det er ikke noe fastlagt pensum eller karakterer som skal settes. Informantene trekker også frem det mer innlysende. De har valgt en skole de har lyst til å gå på, og et fag de vil lære om. Når undervisningen i tillegg gjennomføres på en slik måte de foretrekker, økes læringsgleden. Informantene forteller at strukturen på folkehøgskolen legger til rette for et sosialt fellesskap svært tidlig i året. Personalet trekkes også frem, de er mye nærere elevene, og behandler de likeverdig. Flere av informantene forteller at de aldri har snakket så mye med personalet før, som de har gjort dette året. I tillegg til at folkehøgskolen er en god arena for læring, gir fellesskapet motivasjon tilbake. Informantene opplever at ved å få tilbakemeldinger og anerkjennelse øker motivasjonen og et ønske om å bidra tilbake.

Folkehøgskolen har gitt informantene en opplevelse av å bli sett av medelever og ansatte på en annen måte enn før, og fått anerkjennelse for hvem de er. De opplever å ha blitt målt for hvem de er, ikke hva de gjør. De oppgir å ha lært veldig mye, både om seg selv, og den rollen de har i fellesskapet. De har fått økt selvtillit, er mer åpne for nye mennesker og situasjoner, er mindre fordomsfulle og mer aksepterende. Tør i mye større grad ta sin plass og være seg selv, som en av dem sier det: «Jeg har godtatt meg selv, jeg er kanskje ikke så verst..». De vet at de duger, de har sett hva de er gode på. De har lært seg å snakke sammen, ta opp ting, og ser verdien i dette når de skal videre ut i samfunnet. Bruddstykker av dette kunne de fått andre steder, men folkehøgskolepakka måtte de til en folkehøgskole for å få.

6 Drøfting av funn

I kapittelet vil jeg belyse funnene fra informantene mot folkehøgskolens særpreg og forskningen på folkehøgskolen, i samme inndeling som forrige kapittel med Læringsarena, Læringsfrihet og Danningsarenaen som skapes. Videre vil jeg drøfte funnene opp mot ulike årsaksforhold som kom frem i den skandinaviske forskningen og til sist hvilken samfunnsverdi folkehøgskole kan ha. Oppsummering vil gjøres i kapittel 7.

6.1 Læringsarenaen – et sted å komme til syne

I tillegg til fag og undervisning i skoletiden, er folkehøgskolen som sted en stor læringsplass, og læringsarenaene er mange, jf. kap 2.

6.1.1 Internatet og fellesskapet

Informantene beskriver folkehøgskoleåret som intenst, der det å bo, leve og lære sammen på et begrenset område er svært forskjellig fra det de har opplevd før. En informant sier om internatet som læringsarena: «Det er det å observere. Bare det å åpne døra når du hører noen prater, så kan du høre og lære om mennesker». Ved å tvinges sammen på så liten plass, oppstår en selvjustis der elevene lærer seg hvordan de skal forholde seg til hverandre og hva som forventes. På etasjene må elevene holde orden, og ta hensyn og tilpasse seg hverandre. Folkbildningsrådet (2013) betegner dette som en øvelse i praktisk demokrati, noe Knutas (2011) og Paldanius (2013) også er inne på: Elevene opplever trygghet når spillereglene er kjent. Flere av informantene opplevde at de ble verdsatt for den de var og ved å være til stede, og gjennom dette økte deres selvbilde.

Flere forteller at de har bidratt mer til fellesskapet enn tidligere. De tror dette har sammenheng med at de er motiverte for å være der, og fordi de opplever et unikt samhold og fellesskap, der alle ønsker det beste for hverandre. Folkbildningsrådet (2013) og Lange Analyser (2013) trekker frem internatet som betydningsfullt. Gjennom de rammene internatet er en del av, vil ungdommene lettere frigjøres fra den kulturen de hadde med seg da de kom. Paldanius (2013) trekker frem vekselvirkningen av et sammensatt skolemiljø, der elever med og uten basiskompetanse drar nytte av hverandre. Informantene føler seg verdifulle og viktige ved å få bidra til fellesskapet, og får vist frem de talentene og kvalitetene de har. Kanskje kan motivasjonen og selvtilliten informantene opplever, forklares med at elevene som mangler basiskunnskap lærer dette av de sosialt sterkere medelevene, mens de som allerede har basiskompetansen på plass får et publikum og noen de kan måle seg mot.

6.1.2 Linja og fellesfag

Linjefaget ble trukket frem som viktig, det var her de i stor grad fikk bruke sine evner. De lærte mye, og for et par av informantene er dette innenfor fremtidig yrkesvalg. «Der føler jeg at jeg får gitt mye av meg selv, og kan lære litt, og lære bort, til og fra andre. Og det er der jeg ser mitt potensiale. Det er der jeg ser meg selv kommer til å jobbe» forteller en informant. Lange Analyser (2013) er inne på dette: på folkehøgskole stifter de bekjentskap med et faglig innhold de siden kanskje velger å utdanne seg videre innen. Linjefag og fagkunnskap er viktig, men det er andre verdier som trekkes frem når informantene beskriver året. De har også fått lære bort og få vise frem det de er gode på. Paldanius (2013) viser til dette; elevene trekker frem resultater som personlig utvikling, økt selvtillit, nye venner, nye opplever og en sjanse til et nytt liv som det mest betydningsfulle med skoleåret.

Et annet interessant funn er hvordan informantene setter pris på de obligatoriske aktivitetene. Meling (2011) beskriver dette som en måte å bli introdusert for nye ting, og gjennom det oppdage nye evner og talenter man ikke var klar over. Informantene ser at ved å bli tvunget ut i det, utfordrer de seg selv i større grad. De har i noen tilfeller også funnet evner de ikke visste om. Mestringsfølelsen er stor, både fordi elever og lærere verdsetter det de har gjort, og fordi de har overvunnet sine egne grenser. Folkehøgskolen har mange arenaer der elevene kan utfordres. Informantene oppgir at de i større grad frivillig lar seg utfordre på grunn av trygge rammer og godt miljø: «Ja, i hvert fall på helsedansen. Jeg liker ikke å danse. Jeg gjør det hvert skuddår... men det slo igjennom der i hvert fall». Informanten vurderer i dag en utdanning innenfor psykisk helse. Her ble utfordringen til mer enn mestring, det ble til fremtidsplaner. Dette underbygger Melings argument: ved å gjøre nye ting kan man oppdage nye sider ved seg selv.

6.1.3 Elevkvelder

Elevkveldene er en arena der de får brukt sitt potensiale, og er kvelder informantene ser frem til. Etasjegruppa har ansvaret for hele kvelden, med planlegging av innhold og form, øving, organisering og gjennomføring. Etasjelærerne veileder prosessen. Knutas (2011) forklarer folkehøgskolen som et sted der elevene får erfaring i demokrati i praksis, og elevkveldene kan være et slikt eksempel. Folkehøgskolen som arena gir muligheter som kanskje ikke finnes andre steder, som en av informantene sa det:

«Det er jo ikke hver dag du får vite: den helgen skal dere underholde oss. Det er jo ikke normalt. Men her bare gjør du det. Du må. Ja, du må faktisk. Og det er jo greit at du må ting, da aksepterer du mer».

Elevkvelden er på denne måten en obligatorisk aktivitet som utfordrer elevene. Tiller (2014) er inne på dette; folkehøgskolen gir muligheter til å gjøre morsomme og utfordrende ting som gir mening og nytte, og som skaper læringsglede.

6.2 Læringsfrihet – å oppdage sitt unike jeg

Folkehøgskolen skal være allmenndannende og utøve folkeopplysning, og har noen rammer å forholde seg til med hensyn til lovverk og regelverk. Utover dette har folkehøgskolen stor frihet til å tilpasse metode og innhold, jf. kap 2.

6.2.1 Personalet

Informantene beskriver medelever og fellesskapet som det viktigste. Men også personalet trekkes frem, personalet beskrives som ulikt det de har opplevd tidligere. Informantene beskriver omsorg og nærhet, og er overrasket over hvor godt kjent de er blitt med enkelte. En av informantene beskriver et lite autoritært lærer-elev forhold:

«Han håndterer oss som om vi er vennen hans. Og han sier litt strengt, nå må vi være litt disiplinerte. Men samtidig kan han le litt. Han bare leder oss der han skal lede oss. Det å kunne snakke med en lærer om helt normale ting er helt unik».

Informanten beskriver læreren nærmest som en av gjengen, og trer frem som leder kun ved behov. Dette er noe av kjernen i undervisningen på folkehøgskolen. Tiller (2014) beskriver de gode læringsmøter. Læreren må ha tro på at elevene selv vil og kan lære ved å gi elevene de utfordringer, mot og styrke slik at det kan skje. Ohrem & Haddal (2011) beskriver noe av det samme; læreren skal undervise i faget på en best mulig måte med vekt på elevmedvirkning og ansvarliggjøring. Det kan virke som læreren her etterlever dette, ved å lede kun der det er nødvendig. Paldanius (2013) forklarer dette som en metode som kan fungere som avvæpning på elever som har dårlig erfaring med skole og lærere. Personalet gir med sin tilnærming elevene en opplevelse av frie og likeverdige samtaler. Folkehøgskoleforbundet (2013) beskriver dette som en læringsprosess der elevene får mulighet til å reflektere og knytte erfaringer og kunnskap til det de opplever.

6.2.2 Metodikk

Informantene beskriver folkehøgskolen som en skole som ikke oppleves som en skole. De lærer mye, uten at de tenker over at de går på skole og lærer. Det de beskriver her er litt av det unike med folkehøgskolens måte å undervise på, man lærer mens man gjør. Grundtvig var opptatt av at læringen skulle gi nytte og mening, og utvikles gjennom dialog og samtale. Ohrem & Haddal (2011) er inne på at folkehøgskolen i tillegg til å undervise i fagene også underviser *med* fagene, mot målet om å være allmenndannende og folkeopplysende. Dette

kan være en forklaring på hvorfor informantene ikke gjenkjenner den typiske skolen. Samtalen er også grundig forankret i folkehøgskolepedagogikken, og mye av læringen skjer ved erfaringsutveksling og refleksjon.

6.2.3 Motivasjon uten karakterer

Informantene formidlet stor motivasjon underveis, og for noen en nyoppstått læringsglede. Informantene likte hvordan lærerne la frem stoffet på, at de hadde medbestemmelse og kunne påvirke det de skulle lære:

«Det er veldig fritt. Jeg har spurt på linja, om vi kunne gjøre det eller snakke om det. Og selvfølgelig, det kan vi ta på onsdag! Den muligheten passet meg utrolig godt».

Utsagnet kan knyttes til folkehøgskolens tanke om likeverdige samtaler og læringsprosesser. I større grad vil elevene reflektere over det den lærer, og knytte erfaring og kunnskap til opplevelsen. At informantene har endret holdning til læring, kunnskap og skole støttes av Vinje (2014), Borgen & Borgen, Lange Analyser og Paldanius (alle 2013), samt Tiller (2014); folkehøgskolen utgjør en viktig forskjell for elevenes holdninger til læring, kanskje spesielt for elever uten fullført videregående skole. Det kan være at denne undervisningsformen har vært spesielt positiv for mine informanter.

Vinje (2014) viser til at folkehøgskoleundervisningen legger til rette for demokrati, gjensidig respekt og et likeverdig vekselspill. Om elevene har opplevd nederlag og vært skoleleie, kan det være en mulighet for at de ikke alltid har blitt behandlet med den respekten de skulle hatt. Det er sannsynlig at de har hatt talenter og kunnskap de gjennom det ordinære skolesystemet ikke har fått tatt i bruk. Gjennom folkehøgskolens metoder og frie innhold, kan elevene i større grad få utvikle seg selv og se sin egen verdi. Informantene forklarer læring, uten karakterpress eller eksamener, med at folkehøgskolen er morsom og motiverende. Lange Analyser (2013) bekrefter betydningen av lærernes og medelevenes smitteeffekt som viktig. Borgen & Borgen (2013) viser til internasjonal forskning, der man blant annet finner undervisning tilpasset den enkelte, høy elevmedvirkning, engasjerte lærere, fag som går ut over pensum og et sosialt og trygt miljø, som nødvendige faktorer for at undervisning skal lykkes for elever uten fullført videregående skole. Informantene beskriver også på læringsarenaen en intern justis. Motivasjonen for å lære kommer i stedet ut av fellesskapet, det gode miljøet. De får korreks, tilbakemeldinger og anerkjennelse. I stedet for karakterer opplever informantene å bli vurdert av sine medelever, noe de oppgir som årsaken til den sterke motivasjonen og ønsket om å bidra. Den ene informanten forklarer dette som at man må bestå på en annen måte, gjennom ulike «eksamener», slik som elevkvelder og lignende.

6.3 Danningsarenaen

Danningsarenaen oppstår gjennom ulike læringsarenaer og den læringsfriheten som finnes i folkehøgskolen, jf. kapittel 2. I dette delkapittelet vil jeg drøfte hvilken betydning folkehøgskoleåret har hatt under overskriftene Troen på seg selv og fremtiden, Betydningen av folkehøgskoleåret og Danning og opplysning.

6.3.1 Troen på seg selv og fremtiden

Noen av informantene hadde større forventninger til seg selv enn de hadde til folkehøgskolen. De ønsket seg en ny start og forventet i større grad tørre å være seg selv og bli akseptert for den de var. Tre av fire informanter var skoleleie før de kom, og to av dem beskrev livet som håpløst og tungt. De ser nå lysere på livet. «Fra å tro at jeg ikke mestrer noe, til å ha fått troen på meg selv», forteller den ene informanten. Et slikt utsagn er sterkt, men helt i tråd med folkehøgskolens tro på mennesket; i seg selv har de evner og vilje som er nødvendig for å prege sitt eget liv, og de situasjoner de er oppe i. Noe har skjedd underveis i året med informantene.

Informantene oppgir å ha fått motivasjonen tilbake for skole, eller for å tenke at skole er noe de kan lykkes med senere. To av dem har konkrete planer om å starte på skole igjen til høsten. For en handlet det ikke om skole, men om å få mot til sette drømmene ut i livet. Paldanius (2013) beskriver valget om å gå på folkehøgskole som en mulighet elevene har gitt seg selv til å forandre sitt potensiale. Ved å ta dette valget opplever de økt selvtillit, finner sin plass i fellesskapet, opplever aksept og oppdager sin egenverdi, noe som virker å være forsterkende for elever uten fullført videregående skole. Paldanius er her inne på noe grunnleggende, i tillegg til lærekoden, har de fått på plass basiskompetansen for å kunne finne glede i å lære og å gå på skole. Lange Analyser (2013) benevner ungdommer fra ikke-utdannelsesvante hjem som tar skole for mønsterbrytere, disse har større behov for gjennomsiktede strukturer, relevans og anerkjennende tilbakemeldinger. Folkehøgskolens metodikk med praktisk læring og frihet i en demokratisk prosess vil passe denne gruppen godt. Tiller (2014) beskriver folkehøgskolen som et sted der det er plass til å være hele mennesker, med rom for følelser. Elevene blir møtt som det mennesket de er, og det er tillatt å stille spørsmål ved opplegget lærerne legger frem. Ved å velge folkehøgskole velger elevene et sted for god læring.

Paldanius (2013) beskriver valget som et privat rehabiliteringsprosjekt. Spesielt for elever uten fullført videregående skole eller elever fra ikke-utdannelsesvante hjem, kan folkehøgskole fungere som en plass for rehabilitering. Man kommer inn i skolen med usikkerhet og en manglende basiskompetanse, og fullfører året med mestringsforventning og

kunnskap om hvilke spilleregler som kreves, beskrevet av Knutas (2011) og Knutas & Solhaug (2010). Gjennom folkehøgskolens pedagogiske rammevilkår oppstår en endring hos den enkelte elev. Dette gjør eleven i stand til å gå ut i samfunnet, eller ut i videre utdanning, mye bedre rustet enn da den startet:

«Ja, fra å tenke at jeg ikke mestrer noe som helst, til å tenke at, nå.. Å få troen på seg selv. Motbeviser den tanken som sier at du klarer ingenting, til å begynne å forandre litt på tankemønstrene. Så har jo blitt mer positiv til meg selv».

Dette sitatet forteller mye om den prosessen informantene har vært igjennom, og bekrefter på mange måter Paldanius sine funn.

6.3.2 Betydningen av folkehøgskoleåret

Informantene forteller om en nyoppstått tro på seg selv og fremtiden, der de har blitt sett av medelever og ansatte på en annen måte enn før, og blitt anerkjent for den de er. De har blitt målt for hvem de er, ikke hva de gjør. Informantene forteller at de har lært veldig mye faglig, om seg selv, og om hvilken rolle de har i fellesskapet. Dette kan omskrives til Fugellis grunnmur, der han påpeker at alle mennesker har behov for verdighet, tilhørighet og mening (2012). Ved å undervise elevene på en likeverdig og fri måte, der elevene i stor grad bidrar, og vurderer hverandre, vil elever som ikke tidligere har opplevd alt dette til stede, få sin grunnmur bygget. Dette kan eventuelt også forklare hvorfor informantene oppgir at de bidrar mer enn tidligere, og at de gjennom å bidra får et ønske om å yte mer. Dette er sammenfallende med Knutas & Solhaugs (2010) studie, der faglig læring, sosialt engasjement og demokratisk deltakelse var fremtredende for folkehøgskolen. Det viktigste utbyttet med folkehøgskole var blant annet personlig modning, utvikling av selvverd og mestringsforventning, og sosial læring. Som en sier det: «Jeg er kanskje en ålreit fyr likevel». De vet at de duger og har sett hva de er gode for. De har lært seg å snakke sammen, ta opp ting, og ser selv at dette vil ha verdi for dem når de skal videre ut i samfunnet. Det kan se ut til at min empiri langt på vei bekrefter det samme som Knutas & Solhaug.

6.3.3 Danning og opplysning

Knutas & Solhaug belyser dannelsesprosessen på en folkehøgskole. Danning kan ses som en sentral del av det utbyttet og de erfaringene elevene opplever på folkehøgskolen. Folkehøgskoleforbundet bruker begrepet danning som evnen til å være oppmerksom. Ut i fra funn opplever jeg at informantene på mange områder beskriver en oppvåkning. Gjennom året har de sett sin egen rolle, og hvordan denne avhenger av fellesskapet og hvordan fellesskapet avhenger av dem. De har sett hvor mye hjelp de har fått av de andre, samtidig som de har forstått hvor viktig deres bidrag har vært tilbake. De har lært å tilpasse seg, vet når de må trekke seg tilbake, eller når det er passende at de trer inn. De har blitt oppmerksomme på omverden, også utenfor skolen, slik som helsedansen for utviklingshemmede. Paldanius (2013) bruker begrepene spilleregler og koder. Ved å lære seg disse, har de fått noe han kaller symbolsk kapital i form av status, prestisje og bedre selvfølelse.

6.4 Verdi for samfunnet?

Jeg har frem til nå fokusert på hvilken betydning folkehøgskoleåret har hatt for informantene. Videre ønsker jeg å belyse funnene opp mot tidligere studier og årsaksforklaringer, og hvilken samfunnsverdi et folkehøgskoleår kan ha.

6.4.1 Akademisering og tilbakevendelse

To av informantene kom fra yrkesfag og to fra allmennfag. De beskriver at de er sikrere på fremtiden, eller har fått trygghet for den, gjennom folkehøgskoleåret. Forskning fra norske Borgen & Borgen (2013), og danske Lange Analyser (2013) viser begge at folkehøgskole har positiv effekt for å gjenoppta videregående skole etter et fullført folkehøgskoleår. Jeg vil konsentrere meg om den norske studien, da de danske skolene er ganske ulike de norske skolene. Borgen & Borgen viser at de norske elevene har større sannsynlighet for å fullføre allmennfag enn yrkesfag, uavhengig av hvilken studieretning de kommer fra. Deres funn kan tyde på at folkehøgskolene omdirigerer yrkesfaglige elever til allmennfag, og at det foregår en akademisering på folkehøgskolene.

Mine funn er ikke umiddelbart sammenfallende med deres antydning. Informanten som skiftet fra yrkesfag til allmenn hadde planer om dette allerede før oppstart av folkehøgskole. Men det kan tenkes at elever som har fått en ny tro på seg selv og sine muligheter for å lykkes, også setter seg andre mål etter gjennomført folkehøgskole, og på den måten akademiseres og omdirigeres. Borgen & Borgen fant også at den typiske folkehøgskoleeleven uten fullført videregående skole, er elever med høyere karakterer fra grunnskolen, kommer fra allmenn og har foreldre med høyere utdanning og inntekt, enn elever uten fullført videregående som ikke

går folkehøgskole. Dette kan forstås som at dette er mer ressurssterk ungdom, og kan i så fall påvirke en akademisering slik de viser til. Dette kan ha påvirket de funn jeg sitter med. Jeg har ikke systematisk kartlagt informantenes bakgrunn, og det er mulig at dette er trekk som er til stede i eget materiale.

6.4.2 Samfunnsverdi

Folkehøgskolen har gitt informantene mulighet til å se sitt potensiale og de vil gå bedre rustet ut i verden enn da de kom. Kan denne verdien også overføres til en verdi for samfunnet? Folkehøgskolen skal fremme allmenndanning og folkeopplysning. Kunnskapsdepartementet fokuserer på demokratidannelse, individdanning, allmenndanning og yrkesutdanning. Folkehøgskolen kan, om man måler funnene opp mot dette, sies å ha lyktes i bedre grad enn de skolene informantene kom fra. Tre av fire informanter var skoleleie før de kom. To av informantene så mørkt på fremtiden. Etter et år på folkehøgskole er de, som Paldanius (2013) betegner det, rehabilitert.

Vi ser ungdommer som beskriver bedre selvtillit enn da de kom. De har fått basiskompetansen på plass og lært spillereglene, slik Knutas (2011) beskriver det. Det er grunn til å tro at mennesker som har fått selvaksept, selvtillit og troen på fremtiden tilbake, vil bidra og fungere bedre enn om de ikke hadde det. Fugelli (2012) beskriver det gode liv som det å bli sett, få være god nok som den man er, og få ta del i fellesskapet og oppleve et meningsfylt innhold i livet som leves. Paldanius (2013) bruker begrepet symbolsk kapital. Ved å inneha kapitalen vil ungdommene forholde seg til samfunnet på en bedre måte enn tidligere, og sannsynligheten for å lykkes i arbeids- og samfunnsliv vil øke, noe som kan gi en samfunnsøkonomisk nytte.

Samfunnsverdien kan også måles bakover. Hva om folkehøgskoleåret ikke ble noe av? Hvordan hadde det da vært med deres basiskompetanse? Det er vanskelig å se at de med deres utgangspunkt kunne fått den samme verdien av et år brukt et annet sted. Informantene beskriver folkehøgskolepakka. Selv med arenaer der de kunne fått oppleve deler av dette, ville det sannsynligvis ikke vært det samme. Gjennom folkehøgskolens metodikk, der frie og likeverdige samtaler og felles læringsprosesser står sentralt, gis elevene mulighet til å reflektere og knytte erfaringer og kunnskap til det de opplever (Folkehøgskoleforbundet, 2013). Forutsetter man at informantene ikke hadde valgt folkehøgskole, kan man anta at dannelsesprosessen ville tatt lengre tid. Det er vanskelig å anslå hvilke konsekvenser dette kunne hatt for samfunnet, men ut i fra funn er det grunn til å tro at de da ville bidratt og tatt del i fellesskapet i mindre grad enn etter et folkehøgskoleår.

7 Oppsummering

I dette kapittelet vil jeg kort oppsummere resultatene fra undersøkelsen. Gjennom forskning og funn fra empirien har jeg kunnet finne svar på problemstillingen «Hvilken betydning har folkehøgskoleåret for elever uten fullført videregående skole, og har dette også en samfunnsverdi?»

7.1 Hvilken betydning hadde læringsarenaen?

Læringsarenaene hadde stor betydning for elevenes vekst igjennom året. Internatet trekkes spesielt frem, det ble en sosial treningsarena. Ved å leve, bo og lære så tett har de lært spillereglene og kodene som skal til, og erfarer en intern justis. Samtidig oppstår det et unikt samhold og fellesskap, og de opplever å være verdifulle. Ut av dette våkner et ønske om å bidra, og ved å se at de er viktige, ønsker de å bidra ennå mer. Informantene trekker også frem obligatoriske aktiviteter som viktige, her tvinges de til å ta utfordringer de ikke ellers ville tatt. For noen har dette også gitt dem kjennskap til evner de ikke visste om. De forteller om mestring og kongefølelsen, og elevkvelden trekkes spesielt frem som et eksempel på en arena der de fikk utfordre seg selv og bli sett, og overvunnet sine grenser.

7.2 Hvilken betydning hadde læringsfriheten?

Informantene har gjennom folkehøgskolens metoder og frie innhold, i større grad fått utvikle seg selv og se sin egen verdi. I stedet for karakterer opplever de å bli vurdert av sine medelever, noe de oppgir som årsaken til den sterke motivasjonen og ønsket om å bidra. De opplevde personalet som lite autoritære, men i stedet likeverdige mennesker som utviste respekt. Ved å bli undervist på den måten opplevde de å gå på skole, uten at de tenkte det var skole. De lærte gjennom dialog og refleksjon, og ved selv å få påvirke opplevde de læringsglede. Dette igjen ga motivasjon og et ønske om å bidra. Også i læringsarenaen var det en intern justis; av fellesskapet fikk de korreks og tilbakemeldinger, men også anerkjennelse.

7.3 Hvilken betydning hadde dannelsesarenaen?

Informantene beskriver på mange områder en oppvåkning. Gjennom året har de sett sin egen rolle, og hvordan denne avhenger av fellesskapet, og hvordan fellesskapet avhenger av dem. De har lært å tilpasse seg, vet når de må trekke seg tilbake, eller når det er passende at de trer inn. Denne basiskompetansen har gitt bedre forutsetninger for å mestre livet og skolegangen videre. Ved å gå på folkehøgskole har de forandret sitt potensiale, de oppgir å ha fått tilbake motivasjonen for skole, eller troen på at skole er noe de kan lykkes med. De har blitt sett av medelever og ansatte på en annen måte enn før, og blitt anerkjent for den de er. Det var plass

til å være annerledes, samtidig var de ikke annerledes likevel. De har lært seg å snakke sammen, ta opp ting, og ser selv at dette vil ha verdi for dem når de skal videre ut i samfunnet.

7.4 Svar på problemstillingen

Jeg vil kort oppsummere hvilken betydning folkehøgskoleåret har hatt for informantene. Da problemstillingen inneholder to forskningsspørsmål, har jeg valgt å besvare de hver for seg:

7.4.1 Hvilken betydning har folkehøgskoleåret for elever uten fullført videregående skole?

Folkehøgskoleåret har hatt stor betydning for informantene. Informantene kom med ulike bakgrunn og forventninger til året. Gjennom året har de utviklet seg faglig, de har fått en nyoppstått læringsglede og motivasjon, de har lært seg å samarbeide og fungere sammen med andre. De har fått økt sin samfunnsforståelse og praktisert demokrati. De har fått venner, opplevd samhold og fellesskap. Det kan synes som den personlige utviklingen er viktig, men også linje og fag er verdifull kunnskap de tar med seg videre. Flere av dem fremtrer som rehabilitert, de har fått en tro på seg selv og fremtiden. Informantene har fått trygghet i sine valg videre, og det kan tyde på at de er mer forberedte for utdanning og samfunn etter folkehøgskoleåret. De ble sett, de så seg selv og ble til noen.

7.4.2 Og har dette også en samfunnsverdi?

Informantene forteller om en dannelsesprosess, hvor de nå er bedre rustet til å bli en del av samfunnet. De beskriver en nyoppstått læringsglede. De vet hvordan de skal opptre, hva som er forventet av dem, og ikke minst har de forstått sin rolle og betydning for fellesskapet. Det er grunn til å tro at mennesker som har fått selvaksept, selvtillit og troen på fremtiden tilbake, vil bidra og fungere bedre enn de som ikke har dette til stede. Grunnforutsetninger for å kunne leve et godt liv betyr å bli sett, og å få være gode nok som de er, og få ta del i fellesskapet og oppleve et meningsfylt innhold i livet de lever. Ved å inneha denne kapitalen er de bedre rustet til å forholde seg til samfunnet enn de var før, og sannsynligheten for å lykkes i arbeidsliv og samfunnsliv vil øke, noe som gir en samfunnsøkonomisk nytte. Hva om folkehøgskoleåret ikke ble noe av? Det er vanskelig å gjette seg til hvilken dannelsesprosess informantene hadde hatt utenfor folkehøgskole på samme tid, men det er grunn til å tro at utviklingen ikke hadde hatt det samme omfanget, som funn her viser til. Folkehøgskolen har ut i fra disse funn en verdi både for den enkelte og for samfunnet. De ble til deltakere.

7.4.3 Oppsummert

Ut i fra intervjuer, funn og drøfting kan det tyde på at folkehøgskoleårets betydning for elever uten fullført videregående sammenfaller med utbyttet Knutas & Solhaug viser til i sin rapport

fra 2010. Mine funn viser også til personlig modning, utvikling av selvverd og mestringsforventning, sosial læring og forberedelse til utdanning. Med hensyn til utdanning finner jeg både en form for klargjøring for videre skolegang, men også til motivasjon og oppstått læringsglede. I noen grad finner jeg også at folkehøgskole har en viss positiv effekt på forberedelse til deltakelse i samfunnet.

7.5 Folkehøgskolens rolle i fremtiden

Borgen & Borgen (2013) er ganske tydelige i at folkehøgskolen ikke bør brukes som et tiltak i kampen mot frafall, på bakgrunn av at folkehøgskoleeffekten er varierende. Folkehøgskolen har i dag en stor andel elever med fullført allmennfag, svært få av elevene kommer fra yrkesfag, og det er få som ikke har fullført videregående skole. De advarer mot å endre sammensetningen ved å sluse frafallselever inn i folkehøgskolen. Informantene forteller at det er den positive innvirkningen fra medelevene som har betydd mest for dem. Ved å endre denne sammensetningen, vet man ikke sikkert om den positive effekten man ser vil vedvare.

Hvordan folkehøgskolen skal forholde seg til resultatene er derfor noe komplisert. Ut i fra mine funn, bekreftet av (Borgen & Borgen, Lange Analyser og Paldanius, alle 2013), har folkehøgskolen en positiv betydning for elever uten fullført videregående skole. Borgen & Borgen (2013) antyder at folkehøgskolene kan lære samfunnet noe om hva denne gruppen elever har behov for, for å kunne fullføre allmennfag. Lange Analyser (2013) er inne på om et økt fokus på denne gruppen gjennom folkehøgskoleåret, kan gi en ennå bedre effekt ut av skoleåret. Kanskje kan mine funn her være med på å belyse de områder man spesielt bør fokusere på. Det kan tyde på elevene har et behov for å bli sett. Ved å være oppmerksomme på dem underveis kan elevene hjelpes til et ennå bedre utbytte, blant annet kan de ha behov for mer veiledning med hensyn til sine egne talenter, fremtid og yrkesliv.

Den norske folkehøgskolen står godt plantet på egne ben, og vil og skal ikke bare bli et verktøy for staten i frafallsproblematikken - slik svenske og danske folkehøgskoler i større og mindre grad er i dag. Ved opptak behandles søkerne likt. Kanskje er nettopp det at vi ikke plasserer noen i bås, hverken når det gjelder tidligere utdanning, fravær eller kulturell bakgrunn, den egentlige oppskriften? At målet med året ikke er pensum, karakterer eller eksamen, men danning, og med det, eleven i sentrum? Kanskje er nettopp vår «lykkelige uvitenhet» den hemmelige ingrediensen for suksessen i den norske folkehøgskolen.

7.6 Avslutning

Ungdommene jeg beskriver er vanlige gutter og jenter med erfaringer som preger de ulikt. Det finnes nok mange forklaringer til hvorfor to av dem hadde liten tro på seg selv og fremtiden før de begynte, men de var begge skoleleie. Omtrent hver tredje ungdom fullfører ikke videregående, noe som medfører dårligere forutsetninger for videre utdanning og arbeid. Mitt utvalg består av fire informanter, og er gjort ganske tilfeldig. Om informantene kan anses som et representativt utvalg for elever som begynner på folkehøgskole uten fullført videregående skole er høyst usikre, og funnene må ses i lys av dette.

Om ungdom er skoleleie, kan det være en mulighet for at de ikke alltid har blitt behandlet med den respekten de skulle hatt, og at nederlagene har vært større enn suksessene. Det er sannsynlig at de har hatt talenter og kunnskap de ikke har fått ta i bruk. Det jeg opplever i samtaler og ved drøfting av funn, er at de endelig har blitt sett. De har selv sett hva de er gode for, og andre har sett deres kvaliteter. Folkehøgskolen skal fremme allmenndanning og folkeopplysning, men mine funn kan tyde på at elevene får en gevinst som er større enn dette. Jeg tenker at folkehøgskolen på mange måter bør fortsette som den gjør. Men jeg tror skole-Norge bør gjøre grep slik at ikke så mange ungdommer har negative erfaringer når de går ut av videregående skole. Her tror jeg de har noe å lære av folkehøgskolen.

Elevsamtaler er også viktig, formelle, som uformelle. Jeg slet litt med å finne informasjon om hvordan disse foregår i folkehøgskolen, og forsto at dette varierte mye. Mine intervjuer ble til elevsamtaler. Gjennom å snakke med elevene om året i detaljer ble de seg bevisste den prosessen de hadde vært igjennom. En av informantene sa:

«Jeg har skjönt veldig mye bare i løpet av den samtalen her, at jeg har lært utrolig mye rart egentlig. Jeg kommer nok til å tenke på det her videre nå, sånn etter intervjuet. Spør meg på fjorårsfesten!».

Jeg tror folkehøgskolen kan ha mye å vinne på å formalisere dette mer, kanskje spesielt for denne gruppen elever. Det kan bli litt tilfeldig hvordan samtaler foregår. Samtaler kunne i større grad vært brukt aktivt, med et spesielt fokus på elevenes talenter, fremtid og yrkesliv.

Folkehøgskoleåret har gitt ungdommene mye. Det er flott at de har satt ord på hvilken betydning det har hatt for dem. Jeg vil også tro at mye av det de forteller, er opplevelser deres medelevene også har hatt, uansett utdanningsbakgrunn. Det er ikke bare elever uten fullført videregående skole som er skoleleie, har dårlig selvtillit eller liten tro på fremtiden. Om jeg tror rett, er det riktig mange som går ut rehabilitert og med ny tro på sitt potensiale etter folkehøgskoleåret. Jeg tenker at Ringerike folkehøgskole kanskje ikke helt vet hvor stor verdi

folkehøgskoleåret har spesielt for elever som kommer fra skolen med dårlige erfaringer, liten tro på seg selv og sine muligheter. Kan hende gjelder det også andre folkehøgskoler.

Det finnes andre arenaer der ungdommer kan vokse og oppleve personlig vekst. Informantene jeg har snakket med har helt sikkert opplevd noen gode opplevelser, noen gode lærere, noen gode læringssituasjoner og anerkjennelse og respekt, fra medelever og lærere tidligere. Men jeg tror det er, som en av informantene kalte det, folkehøgskolepakka som er det essensielle. Elevene får så mye mer enn de ber om. De søker seg til ei linje, et fag, som de vil lære mer om, og så får de alt det andre på kjøpet. Folkehøgskole kan ses som en konsentrert dannelsesprosess på ni måneder.

Et sitat fra en av informantene skal få avrunde oppgaven. Spørsmål 6.1 fra intervjuguiden:

- Har du endret synet på deg selv gjennom året på folkehøgskole? I så fall hvordan?

Informanten svarer: «At jeg har en mulighet i livet»

8 Litteraturliste

- Bakken, M. (2014, April 10). *Folkehøgskolen, - prisen verdt?* Hentet fra <http://www.frilyntfolkehogskole.no/2014/04/folkehogskolen-prisen-verdt.html>
- Borgen, S. T., & Borgen, N. T. (2013). *Folkehøgskole og øvrig utdanningsoppnåelse. Undersøkelse av folkehøgskoleutdanningens effekt på elevenes øvrige utdanningsoppnåelse.* . Berkeley.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter, 4. utg.* Oslo 1993: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Evjen, K., & Landsdalen, A. (2007). *Entreprenørskap i skolen - fra ideologi til praksis.* Hønefoss: Høgskolen I Buskerud.
- Falch, T., & Nyhus, O. (2009). *Frafall fra videregående opplæring og arbeidsmarkedstilknytning for unge voksne.* Trondheim: Senter for økonomisk forskning AS.
- Falch, T., Johannesen, A. B., & Strøm, B. (2009). *Kostnader av frafall i videregående opplæring.* Trondheim: Senter for økonomisk forskning AS.
- Folkbildningsrådet. (2013). *Lärande boende? En kartläggning av folkhögskolans internat.* Stockholm: Folkbildningsrådet.
- Folkbildningsrådet. (2013). *Studiemotiverande folkhögskolekurs.* Stockholm.
- Folkbildningsrådet. (2014, Mars 5). *Vad är en folkhögskola?* Hentet fra <http://www.folkbildning.se/Folkhogskolor/Vad-ar-en-folkhogskola/>
- Folkehøgskoleforbundet. (2013). *Idè- og prinsippprogram. Vedtekter.* Folkehøgskoleforbundet.
- Folkehøgskolene. (2014, Juni 8). *Hva er folkehøgskole?* Hentet fra <http://www.folkehogskole.no/hva-er-folkehogskole#avsnitt-2>
- Folkehøgskolernes Forening i Danmark. (2014, Juli 18). *Mentorordningen.* Hentet fra <http://ffd.dk/elevstoette/mentorordningen>
- Grenness, T. (2004). *Hvordan kan du vite at noe er sant?* Oslo: Cappelens Forlag AS.
- Gustavsson, B., & Wiklund, M. (2013). *Nyttan med folkelig bildning. En studie av kapitalformer i folkbildande verksamhet.* Lund: Nordic Academic Press.

- Haddal, O. (2011). Internatet som læringsarena. I S. Ohrem, & O. Haddal, *Med livet som pensum. Danning og læringsprosesser i folkehøgskolen*. (ss. 199-204). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Højskolerne. (2014, Juli 17). *Hvad er en højskole?* Hentet fra <http://www.hojskolerne.dk/hojskoler/hvad-er-en-hojskole>
- Jacobsen, D. (2006). *Hva mener brukerne? Brukerundersøkelser - en praktisk veiledning (1. opplag 1999)*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Knutas, A. (2011). Folkehøgskolen i Norge - en bidragsyter til demokrati? I S. Ohrem, & O. Haddal, *Med livet som pensum. Danning og læringsprosesser i folkehøgskolen*. (ss. 91-103). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Knutas, A., & Solhaug, T. (2010). *"Som en sang i sinnet - som et eneste sollyst minne". Elevers utbytte av folkehøgskolen*. Trondheim: NTNU . Hentet fra http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Rapporter/Elevers_utbytte_folkehoegskolen.pdf
- Kunnskapsdepartementet. (1996, Oktober 14). *Om folkehøgskulen og utdanningssamfunnet*. Hentet fra http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/19951996/stmeld-nr-51_1995-96/4.html?id=191002
- Kunnskapsdepartementet. (2012, Mai 21). *Verdiseminar KD*. Hentet fra <http://www.regjeringen.no/upload/KD/Kampanjer/Kunnskapsbanken/Dokumenter/VerdiseminarKD21.5.12.pdf>
- Lange Analyser. (2013). *Analyse af højskolernes effekt på uddannelse. Delrapport 1: Effekt opgjort som tilbagevenden til uddannelse efter afbrud*. København: Lange Analyser.
- Lillegård, H. (2014, Mars 29). - *Jeg er usikker på hvilke akademiske kvalifikasjoner det gir å lære å hekle et år*. Hentet fra Dagbladet.no: http://www.dagbladet.no/2014/03/29/nyheter/folkehogskole/innenriks/unge_hoyre/32555234/
- Lov om folkehøyskoler. (2002, Desember 6). *Folkehøyskoleloven*.
- Meling, L. (2011). Menneskesyn og samfunnssyn i møtet med elevene. I S. Ohrem, & O. Haddal, *Med livet som pensum* (ss. 67-74). Oslo: Cappelen Damm AS.

- Norum, A., & Nistad, J. (2012, Mai 10). - *God dag, kjære kollegaer! Per Fugelli tok Årsmøtet med storm med humor og alvor blandet i en underfundig cocktail.* Hentet fra utdanning.no: <http://www.spesialpedagogikk.no/Fylkeslag/Oslo/Arsmote-2012/Arsmotenyheter/Her-finner-du-alle-videoene-fra-Arsmote2012/Ekstern-forelesning/>
- Ohrem, S., & Haddal, O. (2011). Pedagogikk på en fri læringsarena. I S. Ohrem, & O. Haddal, *Med livet som pensum. Danning og læringsprosesser i folkehøgskolen* (ss. 23-37). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Paldanius, S. (2013). Värdeskapande i folkhögskolans undervisning - Didaktiske reflektstioner. I B. Gustavsson, & M. Wiklund , *Nyttan med folkelig bildning : en studie av kapitalformer i folkbildande verksamhet* (s. 287). Nordic Academic Press.
- Postholm, M. (2005). *Kvalitativ metode: en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Ringerike folkehøgskole. (2005). Materiale fra Pedagogisk UtviklingsForum.
- Ringerike folkehøgskole. (2014, August 20). *Nyttig å vite.* Hentet fra <http://www.ringerike.fhs.no/Nyttig-a-vite/Skolen/Malsetting/>
- Tiller, T. (2014). *Læringskoden. Fra karakterer til karakter.* Oslo: Cappelen Damm AS.
- Tjora, A. (2013). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis (2. opplag).* Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Utdanningsdirektoratet. (2007, Oktober 29). *Informasjon om vitnemål, fravær, tilleggspoeng og rapportering til Statens lånekasse for utdanning for folkehøgskoleår på 33 uker.* Hentet fra Folkehøgskolene: <https://www.folkehogskole.no/fhsr/Dokumenter/fravar.pdf>
- Vinje, S. (2014, Juni 27). *Folkehøgskole gir økt læringsglede og faglig utbytte.* Hentet fra Frilynt folkehøgskole: <http://www.frilyntfolkehogskole.no/2014/06/folkehogskolen-gir-kt-lringsglede-og.html>
- Vinje, S., & Haddal, O. (2014). *Nyere forskning på folkehøgskolen.* Oslo: Folkehøgskoleforbundet.

Vedlegg 1 - Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en bacheloroppgave

Jeg er ved siden av jobben min på kontoret også deltidsstudent ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Jeg skal nå i gang med min bacheloroppgave i saksbehandling og ledelse i offentlig sektor. Oppgaven vil omhandle hvilken betydning et folkehøgskoleår kan ha for dere elever. Spørsmålene vil handle om din bakgrunn, ditt valg av folkehøgskole, hvordan du har opplevd året underveis, og om året har hatt noen betydning for deg i forhold til framtidsplaner.

Intervjuet vil ta i underkant av en time, og underveis vil jeg gjøre notater og ta opp samtalen. Lydfiler og notater vil slettes når oppgaven er ferdig, senest innen utgangen av 2014. Alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og du kan når som helst trekke deg uten nærmere begrunnelse. Dine svar vil på ingen måte kunne gjenkjennes av personalet eller andre. De vil bli formidlet anonymisert i en sluttrapport. Prosessen vil sikres ved hjelp av veileder på høgskolen.

Jeg håper dette er noe du kunne tenke deg å være med på! Jeg gleder meg til å ta fatt, og er veldig spent på responsen. Det er fint om du kan gi meg et svar innen torsdag 10. april 2014 (før påskeferien). Hører jeg ikke noe, tar jeg selv kontakt med deg. Tid og sted for samtalen finner vi ut av sammen. I forkant av samtalen vil du få utlevert en samtykkeerklæring for undertegning.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på mob 41 65 66 48 eller kontakte meg på mail: kristin.smith@bfk.no eller på Facebook/chat. Du kan også kontakte min veileder ved HBV, Brit Ballangrud: brit.ballangrud@hbv.no.

Med vennlig hilsen

Kristin Smith

Vedlegg 2 - Samtykke til deltakelse i studien:

Bacheloroppgave i saksbehandling og ledelse i offentlig sektor

Oppgaven vil omhandle hvilken betydning et folkehøgskoleår har for dere elever. Spørsmålene vil handle om din bakgrunn, ditt valg av folkehøgskole, hvordan du har opplevd året underveis, og om året har hatt noen betydning for deg i forhold til framtidsplaner.

Intervjuet vil ta i underkant av en time, og underveis vil jeg gjøre notater og ta opp samtalen. Lydfiler og notater vil slettes når oppgaven er ferdig, senest innen utgangen av 2014.

Alle opplysninger vil bli behandlet konfidensielt, og du kan når som helst trekke deg uten nærmere begrunnelse. Dine svar vil på ingen måte kunne gjenkjennes av personalet eller andre. De vil bli formidlet anonymisert i en sluttrapport.

Prosessen vil sikres ved hjelp av veileder på høgsolen.

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta i intervju:

Dato, sted, underskrift

Vedlegg 3 - Intervjuguide

Innledning

Som jeg skrev i invitasjonsbrevet så er jeg student ved siden av jobben min her på skolen. Jeg studerer ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold, og denne samtalen er en del av min bacheloroppgave i saksbehandling og ledelse i offentlig sektor. Oppgaven vil omhandle hvilken betydning et folkehøgskoleår har for deg som elev. Spørsmålene vil dreie seg om hvorfor du valgte folkehøgskole, litt om året, hvilke forventninger du hadde før du startet, hvordan du har opplevd året underveis, litt om din bakgrunn, og om veien videre.

Vi har ikke dårlig tid, så ta den tiden du trenger på de enkelte spørsmålene. Er du usikker på hva jeg mener, så spør du meg om det. Det finnes ikke rette eller gale svar, jeg er bare interessert i hvordan du har hatt det mens du har vært elev her.

1 Åpningsspørsmål

- 1.1 Navn, alder, bosted
- 1.2 Er det travelt nå? Hva holder dere på med på linja? Småprat

2 Valg av folkehøgskole

- 2.1 Hva var grunnen til at du valgte folkehøgskole? - Var det flere grunner?
- 2.2 Hvilken linje valgte du, og hva var bakgrunnen for valget av linja?

3. Om videregående skole og bakgrunn

- 3.1 Har du gått på videregående skole? I så fall hvilket utdanningsprogram valgte du, og hvorfor valgte du det?
- 3.2 Har du fullført dette utdanningsprogrammet, og fått studiekompetanse eller yrkeskompetanse med fagbrev?
- 3.3 Hva er grunnen til at du ikke har fullført studiekompetanse eller tatt fagbrev?
- 3.4 Var du skolelei da du avsluttet vgs?
- 3.5 Er avbruddet en planlagt pause? Har/hadde du planer om å gjenoppta utdanningen da du avsluttet?
- 3.6 Hvilken utdanningsbakgrunn har dine foreldre?
- 3.7 Har de oppfordret deg til videre skolegang?
- 3.8 Hadde det at du ikke har fullført yrkes- eller studiekompetanse noe med årsaken til at du valgte folkehøgskole?

4 Fakta om folkehøgskoleåret

4.1 Hva har du brukt tiden til? Hva har du likt å gjøre?

4.2 Vil du fortelle litt om skoleåret, hvordan du har opplevd det?

- Hvordan har du hatt det underveis?
- Hva tenker du at du har lært?
- I hvilken sammenheng? Når? Hvordan?

4.3 Har du fått prøve deg på nye ting? Utfordret deg selv gjennom nye ting?

4.4 Har du opplevd fremgang/mestring gjennom året her?

4.5 Har du en suksesshistorie? En opplevelse, stor eller liten, der du opplevde at ting fungerte godt, at du følte at du fikk til noe – alene eller sammen med andre – en hendelse der du følte du var på ditt beste?

4.5.1 Hvilken episode/hendelse vil du fortelle om?

I så fall...

- Hva gjorde dette mulig?

- Hva bidro du med?

- Hva bidro andre med?

- Var det noe fremtredende i omgivelsene som var til stede (støtte, oppmuntring, «hvordan det er her», tid & rom)?

5 Evaluering av folkehøgskoleåret

5.1 Har du noen tanker om hva folkehøgskoleåret har betydd for deg personlig? Om det har betydd noe, har det da endret, påvirket eller betydd noe for deg:

5.1.1 Faglig(- forberedelse for videre utdanning)?

5.1.2 Personlig(- tryggere, selvtillit, aksept)?

5.1.3 Sosialt, fellesskap (- funnet din rolle, din plass)?

5.2 Har synet ditt på skole forandret seg etter dette året?

- Er du lei/mindre lei, optimistisk/pessimistisk, positiv/negativ, mer/mindre motivert eller annet?

5.3 Folkehøgskole er på mange måter annerledes fra grunnskole og videregående skole. Rammene er forskjellige: dere bor og lever sammen på få kvadratmeter, ledelsen og lærerne, og til en viss grad dere elever, bestemmer selv innholdet i de ulike fagene, det settes ikke karakterer, det er kvelds- og lørdagsundervisning, obligatoriske fellesfag, internatvask og så videre.

5.3.1 Hva tenker du er bra med denne arenaen å lære i?

5.3.2 Og ser du noen ulemper?

5.3.3 Opplever du at vi stiller krav på en annen måte?

5.4 Folkehøgskolen har ikke karakterer, pensum eller vurdering på samme måte som grunn- og videregående skole. Men vi krever tilstedeværelse og at dere bidrar på mange områder, og vi opplever at dere i stor grad innfrir.

5.4.1 Hva tror du det er i stedet for karakterer som skaper motivasjonen til å bidra, skape, lære?

5.5 Læringsarenaen på folkehøgskole er ikke bare fag og undervisning. I tillegg lærer dere gjennom å bo og leve på internatet, og gjennom å ta ansvar og bidra i fellesskapet. Jeg vil nå liste opp noen ulike arenaer, og vil gjerne vite om det er noen av disse som har vært spesielt viktig for deg (som har motivert deg, hjulpet deg å bruke ditt potensiale og der du har fått aksept for den du er)?

5.5.1 Linja: Faglig, prosjekter, samhold mellom elever, lærerne på linja?

5.5.2 Internatet: Etasjen, elevkveldsarbeid

5.5.3 Fellesskapet: Nye venner, i et fellesskap, i det sosiale miljøet

5.5.4 Elevkvelder, større fester og arrangement

5.5.5 Fellesfag, valgfag, rydd og vask, ukekomiteer, prosjekter eller andre oppgaver i skolens regi, seminarer, tematimer

5.5.6 Annet

5.6 Personalet på folkehøgskolen består av rektor og ass rektor, linjelærere, andre lærere, internatleder, kontor/administrasjon, vaktmestere, kjøkken og renhold.

5.6.1 Hvordan opplever du personalet på folkehøgskolen i forhold til tidligere skoler?

5.6.2 Har personalet hatt større betydning/innflytelse på deg her, enn på tidligere skoler? 5.6.3

I så fall: Er det noen som har vært viktigere enn andre?

(Stikkord: Ledelsen, linjelærere, andre lærere/internatleder, kontor, vaktmestere, kjøkken, renhold)

5.7 På folkehøgskolen bor dere tett, og lever sammen 24/7. Dette påvirker også det å knytte vennskap, være i et fellesskap og fungere sosialt.

5.7.1 Hvordan opplever du medelever på folkehøgskolen i forhold til tidligere skoler?

5.7.2 Har medelevene hatt større betydning/innflytelse på deg her, enn på tidligere skoler?

5.7.3 Har det vært enklere å skaffe nye venner?

5.7.4 Har du fått andre type venner her enn du har hatt tidligere?

6 Om deg selv og veien videre

6.1 Har du endret synet på deg selv gjennom året på folkehøgskole? I så fall hvordan?

6.2 Har din tro på egen fremtid og muligheter endret seg gjennom året på folkehøgskole?

6.3 Har året på folkehøgskole hatt betydning for skolevalg eller jobbvalg videre?

- Har du fått nye planer, eller planene endret, eller er de blitt tydeligere for deg?

6.4 Hva er planene dine til høsten?

7 Forventninger

7.1 Fikk du innfridd dine forventninger og ønsker om hva folkehøgskoleåret skulle være – om du hadde noen?

7.2 Vil du trekke frem enkeltpersoner, enkeltgrupper, eller enkelthendelser som har hatt betydning for folkehøgskoleåret ditt, og fortelle hvorfor dette har hatt betydning?

7.3 Hadde du forventninger om at folkehøgskoleåret skulle hjelpe deg i framtidsvalg/utdanning?

- Ble i så fall disse forventningene innfridd?

7.4 Slik du ser det i dag, nesten ferdig med folkehøgskoleåret, er du fornøyd med at du valgte folkehøgskole? Hvorfor/hvorfor ikke?

